

TRAVELLERS CLUB I STOCKHOLM

TRAVLARNYTT

ÅRGÅNG 48, NUMMER 3 HÖSTEN 2005

VILKA KRÄFTOR!

Festligt, folkligt, fullsatt!

Så brukade Nalenpappan "Topsy" Lindblom annonsera sina tillställningar.

Samma omdöme kan fällas om årets kräftska hos **Jonas Wahlström** på Skansen-Akvariet, ni vet huvudbyggnaden som har resten av anläggningen som annex. Dit återvände vi efter en mera experimentbetonad utflykt till Hasselbacken förra året, som inte riktigt föll alla deltagare på kräftläppen.

"Bröderna fara väl vilse ibland om glasen, men inte om krogen", diktade Bellman, en annan känd djurgårdsprofil från sina fester.

Vår ordförande Jan Mårtenson har händerna tryggt i fickorna

Inte heller vi travlare hade några svårigheter att veta vilken lokal vi befann oss i. Med lystet stirrande krokodiler, köttätande djur i största allmänhet och pirayor, elektriska ålar och dylikt i synnerhet, vet man på vilken plats man befinner sig, eller åtminstone sin plats.

Klubbmästaren **Claes Lindberger** överraskade med en välkomstbål, som snabbt gjorde att vi bedömde hotbilden från de omgivande djuren som betydligt överdriven vid den tidigare bedömningen. Ja, efter påfyllning var det många som rent av fann lokalens ordinarie invånare riktigt trevliga!

(Forts. på sidan 2)

MISSA INTE!
SPÄNNANDE
FÖREDRAG MED
PROFESSOR
LARS RYDÉN
PÅ SÄLLSKAPET.
DEN 4/10 2005.

VEM VAR ERIK LEONARD EKMAN?

Säg namnet **Erik Leonard Ekman** till en vanligt svensk och hans blick blir tom som ett plundrat herbarium. Säg botanisten Erik Leonard Ekman till en travlare och han väntar sig ett utomordentligt föredrag i ämnet.

Och det var just vad vi fick; ett föredrag av högsta klass av travlarbröderna **Roger Lundin**, fackman inom botaniken,

(Forts. på sidan 4)

INNEHÅLL

Hälsningar	3
TravlarJakt	7
Är du vilseledd?	8
Färd i slutet land, Nordkorea	10
Resebrev från Palau	22
Nya medlemmar	26
Hyllningar, födelsedagar	27
Kalendarium	28

Peter Lorentz från Jaktakademin i Grythyttan utfärdar hummervarning!

FULLBOKAT BLEV
DET GANSKA
SNABBT INFÖR
DEN HÄR
KRÄFTSKIVAN.

Allsängen leds av klubbmästare Claes Lindberger

Fred Goldberg, en polarräv med något tropiskt i blicken.

VILKA KRÄFTOR!

(Forts. från sidan 1)

Mumsandes tilltugg, synnerligen välsmakande, och drickandes välkomstbål - av okänt ursprung - förbrödrade vi oss å det bestämdaste, såväl med dem (akvariets djur) som med varandra, innan det var dags att ta plats vid kräftborden, som dukats med kvällens läckerheter.

Festligt, folkligt, fullsatt hette det, ja. Fullsatt (bokat) blev det ganska snabbt inför den här kräftskivan och festligt blev det när klubbmästarens bål så frikostigt skänkts ut. Folkligt återstod.

Som bekant kan man inte äta kräftor utan att sjunga snapsvisor till de immiga suparna i vårt land. Och sjunger man snapsvisor blir det onekligen folkligt. Vi skulle alltså slutligen uppfylla det sista kravet för att matcha Nalenreklamen.

Årets kräftor var väl tilltagna i klorna och smakade förträffligt. Enligt vår skattmästare lär en del travlarbröder ha funderat över ett eventuellt släktskap med hummern med tanke på de rara djurens generöst tilltagna

Välskräddade travlarbröder i tropisk miljö

fysionomi. Det som man i södra Europa betraktar som "havets rättor", betraktas, som bekant, hos oss som en delikatess och frossandet (varvid vi olyckligen begick en av dödssynderna!) vid bordet talade för att den bedömningen står sig. Alltså var - den senare.

Vår ordförande, **Jan Mårtenson**, passade på att säga några väl valda ord innan sjungandet kom igång på allvar med klubbmästaren Claes Lindberger som var egen Egon Kjerrman, om nu någon minns honom, Egon Kjerrman alltså. Sångernas antal voro legio och

antalet verser i varje sång var i mängd inte långt efter Egyptens gräshoppar, som vi som gossar läste om under våra kristendomslektioner. Att ljudet fortplantar sig med en hastighet av 340 m/sek hjälper inte när bordet är långt som en politisk bortförklaring i TV. Olyckligtvis avvek Claes ett tag och uppgiften att leda - näja!- allsängen övergick ännu mera olyckligtvis till undertecknad. Det är synnerligen intressant att i ett sådant läge upptäcka att sånghäftet nästan uteslutande innehåller melodier som man bör vara åtminstone medlem i Yrkestrubadurernas Förening för att ha en sportlig chans att känna till och behärska. Men utan att göra mig osams med Claes kan jag väl påstå att det fanns en viss kontinuitet, för att inte säga kongenialitet, i vårt sätt att leda allsängen. Skansen är ju luttrat när det gäller allsång både vad gäller allsångsledare och övriga sjungande så vi kan väl sägas ha varit i gott sällskap. Det är ännu i denna dag dock icke helt klarlagt om någon travlarbroder uppfattade när vi övergick från tal till sång. En tanke är förstas att en kärntrupp nästa år samlas i god tid (dock inte redan på varen) för att lära in visornas texter och gärna också melodierna. Utan att betraktas som något av ett siande under skulle jag

Styrelsesekreterare Anders Lindeen med Perus ambassadör Max de la Fuente

VILKA KRÄFTOR!

Jonas Wahlström och Claes Lindberger ger olika direktiv.

kunna föreställa mig att det skulle lyfta snapsviseframförandet, om inte till celestia höjder så i alla fall, en bra bit över årets nivå.

En snaps - specialkryddad av

vår klubbmästare, bärandes det något kryptiska namnet "Hästens hoppla", serverades till kräftorna och den gjorde att den allmänna uppfattningen var att vi som grupp nog sjungit upp oss rätt hyfsat mot slutet av

middagen. Icke heller detta är helt klarlagt, emellertid, och det får icke tas som en intäkt för att inställa planerna på en uppsjuning av nämnda kärntrupp. Hugade bröder torde inför nästa kräftskaiva anmäla sitt intresse till vår skattmästare, herr Myrén.

Efter att i förbrödringens tecken ätit och sjungit under Concordias breda vingar kände vi oss rätt nöjda och drog oss småningom tillbaka från en lyckad kväll, som jag är övertygad om att många har härliga minnen från.

Emellertid är det något alldeles speciellt med kräftor. De har en dämpande och vätskebehovsframkallande effekt.

Dock icke förrän följande dag.

Noterat av Clas Göran Carlsson

Travlarbrodern Staffan Paues, bosatt i Belgien, samspråkar med Hans Corell

Staffan Ander och Sällskapets VD och travlarbrodern Tom Risbecker

HÄLSNINGAR

☒ Till Travlarbröderna framför jag mitt varma tack för gratulationerna till min 85-årsdag.

Robert Nydahl

☒ Sänder en hälsning från det just nu mycket varma Florida, men i morgon kryper vi in i ishallen för den årliga ishockey turneringen för flygbolag. Trots alla indragningar så har vi ett ganska skapligt SAS-lag. Hälsningar

Bengt Wahlén med fru Margaretha

☒ Tack för alla trevliga, intressanta och spännande utskick och berättelser. Idag kom "En hälsning från Sibirien", en enastående resa med temperaturer under -50 grader, en imponerande skildring av en resa som kräver oerhört mycket för att genomföra. Jag hyser stor beundran för de båda Travlarbröderna Mikael Strandberg med kollega för deras envishet och mod trots alla

svårigheter och umbäranden på den långa resan till Sibirien.

Lars-Eric Bernsfeldt (TC Malmö)

☒ Tack för en helt förträfflig kräftskaiva! Vilka kräftor! Har aldrig sett maken! Och vilken härlig miljö! Och vilka arrangemang allt från det dukade bordet till placeringskorten! Med travlarhälsning

Hans Corell

☒ Tack för inbjudan till Stockholmsklubbens kräftkalas. Det skulle i och för sig vara trevligt att uppleva hur festen begås i Kungliga Huvudstaden men vi har vår egen fisketur med efterföljande kräftorgie veckan innan och det kan kanske bli för mycket. Sedan är jag på väg till Universitetet i Vilnius den 24/8. Bästa hälsningar

Nils Gunnar Toremalm (TC Malmö)

☒ Vad är väl en Sydafrika-resa mot svenska kräftor? Ja, det kan man fråga sig. Ändå är

det denna gång det förra som förhindrar mig från att närvara vid kräftskaivan den 23 augusti. Sitter just då utanför Cape Town för att under några dagar gurgla mig i över 1000 viner och sedan välja ut de bästa som ska serveras ombord på South African Airways under det kommande året. *It's a hard life, but someone's gotta do it.* Mina allra bästa hälsningar till alla travlarbröder som istället får gurgla sig i svenskt lantvin. Jag skulle gärna vara med er. Vänliga hälsningar,

Bengt-Göran Kronstam

☒ Mycket tack för de vänliga brev jag fått från Er. Jag är glad över att ha blivit medlem i Klubben och ser fram mot att få delta i Klubbens aktiviteter. Hälsningar

Hans von Knorring

☒ Hej! Tack för inbjudan och hälsningar från Lappland

(Forts. på sidan 7)

...UNDER NÅGRA DAGAR GURGLA MIG I ÖVER 1000 VINER OCH SEDAN VÄLJA UT DE BÄSTA. *IT'S A HARD LIFE, BUT SOMEONE'S GOTTA DO IT.*

Erik Leonard Ekman

DET RÅDDE
EKMAN BOT PÅ
GENOM ATT
FÖRSÖRJA SIG
PÅ KORTSPEL
UNDER
BÅTRESAN!

*Filmspelning i Dominikanska
Republiken.*

VEM VAR ERIK LEONARD EKMAN?

(Forts. från sidan 1)

sekunderad av travlarbrodern **Anders Åberg**, skådespelare och filmproducent. Ett avsnitt ur Anders mycket fina dokumentärfilm om samme Ekman fick vi också se.

Vem var han då?

Ja, han var världsberömd - utomlands.

I sitt hälsningsanförande påminde vår ordförande, **Jan Mårtenson** om skillnaden mellan att vara världsberömd i Sverige och att vara det ute i världen. Han tog makarna Alva och Gunnar som respektive exempel.

Ekman hörde till Gunnar Myrdals kategori.

Denne Erik Leonard Ekman, föddes i Stockholm 1883, växte upp i Jönköping från elva års ålder, bedrev studier i Lund och blev så småningom doktor och begav sig ut i den stora världen för att studera naturens gåvor i form av växter.

Alldeles självklart var det inte att den högt begåvade ynglingen skulle komma iväg utomlands, ty sådant kostade pengar redan då.

Men Johnsonlinjen erbjöd på den tiden forskare gratis båtresor och det passade väl in i Ekmans resplaner. Målet var Argentina och reskassan begränsad. Det rädde Ekman bot på genom att försörja sig på kortspel under båtresan! Väl framme tillbringade han tre månader i Misiones där han samlade växter. Under vistelsen i Argentina blev han erbjuden att få den Regnelliska amanuens tjänsten, hemma i Stockholm, som han tacksamt accepterade. Därför återvände han också till Stockholm och började sin tjänstgöring där 1908.

Efter doktorsexamen 1914 blev det så dags för nästa resa. Den gick under namnet den

Roger Lundin berättar om Erik Leonard Ekman

tredje Regnelliska Botaniska Expeditionen till Sydamerika och målet var Brasilien.

Egentligen ville Ekman åka direkt till Brasilien men professorerna Ignatz Urban i Berlin och Lindman vid Riksmuseet övertalade honom, om man väljer en förskönande omskrivning, att göra ett månadslångt uppehåll på Cuba och ett på det som då hette Hispaniola, numera Haiti och Dominikanska republiken, på åtta månader. Det var förstas inte lätt för Ekman att sätta sig upp mot sina uppdragsgivare så trots protester fick han finna sig i den kommenderingen.

Nu skulle Cuba och Hispa-

niola visa sig vara bättre än Ekman trott och han blev kvar i Karibien i närmare 17 år!

Väl på Kuba började Ekman genast exkursera och nådde otroliga framgångar. Han inledde med att hitta ett nytt gräs. Men det var bara början. Han skulle hitta mängder av intressanta växter, bestiga och namnge berg, arbeta som vägarbetare för att försörja, sig bli fast där när första världskriget bröt ut, 1914, och bli vän med många i den svenska koloni som fanns på Cuba och som bl.a. odlade sockerrör och byggde en än i dag fungerande (om än modifierad) järnväg.

Det var ingen slösaktig man,

Sedan 1991 har Anders Åberg och Roger Lundin följt Erik Leonard Ekmans fotspår

VEM VAR ERIK LEONARD EKMAN?

botanisten Ekman. Han tyckte att sju dollar per natt var för dyrt för hotellet han bodde på och flyttade till en enklare boning där han kunde torka det gräppapper han använde till sina herbarier uppe på takterrassen.

Under Rogers mycket intressanta föredrag illustrerades mycket med bilder som Erik Leonard Ekman själv tagit på den tidens glasplåtar. Som en pendang hade Roger tagit bilder i nutid för att visa eventuella förändringar eller likheter.

Här kom kvällens första fråga ifrån auditoriet och den löd: "Hur länge håller sig ett herbarium?"

Svaret kom snabbt; "Hur länge som helst!"

Detta förutsatt att det hanteras på rätt sätt. Det finns herbarier från faraonernas tid. Frågaren meddelade att han själv samlat växter under sin tid i realskolan, som ingalunda sammanföll med faraonernas tidevarv.

Under hela tiden på Kuba hade Ekman svårigheter med de papper som skulle ge honom uppehållstillstånd trots god hjälp från den svenske konsuln. Men kvar blev han botaniken till fromma och byråkraterna till viss irritation.

På Cuba finns s.k. mogates, naturliga kalkberg. Grottorna är uppmot 20 mil långa och där finns gott om endemiska växter. Det upptäckte Ekman och det meddelade travlarbroder Lundin. In i bergen

kommer man genom grunden och klättrar sedan uppåt på insidan av bergen. En aldeles speciell upplevelse såväl då som nu. Om man till detta att lägger att här finns ett uppemot 10000 växter, varav 7000 är endemiska och 2000 upptäcktes av Ekman så kan man få en liten inblick i hans fantastiska gärning.

När det var sagt visade föredragshållaren en bild av en mycket vacker blomma från platsen, döpt till Solandra, efter Linnés medhjälpare. Här fick vi inte bara se en rar växt utan också en gammal vän på bild, nämligen förre ordföranden **Bertil Nordenstam**, själv en mycket framstående botanist, som också vandrat i Ekmans fotspår.

Ekman har det svårslagna rekordet att ha fått åtta släkter uppkallade efter sig, detta delvis en följd av hans fantastiska insatser på Cuba. Så där i förbifarten nämnde Roger att Havannas botaniska trädgård är en av de främsta tropiska

Erik Leonard Ekman, januari 1914

trädgårdar som finns. På Cuba finns också montan tropisk skog fick vi lära oss.

Här i denna miljö reste Roger Lundin och Anders Åberg runt (hårt övervakade av lokala statstjänstemän med outtalade yrkesfunktioner, som den charmfulla seden brukar bjuda i kommunistländer) i nutid för att göra en dokumentärfilm om Ekman, hans liv och hans gärning. Vi skulle senare få ett mycket aptitretande smakprov på den filmen, men till det återkommer jag.

Erik Leonard Ekman nöjde sig inte med att leta upp växter en masse, utan gav sig även in på bergsbestigarens strapatsfyllda bana. Kombinationen höga berg och vackra växter blev honom för lockande och så knallade han upp på Pico Turquine, det högsta, och firade uppkomsten på toppen med Ron Bacardios på 2040 meters höjd, en position över havet som han själv mätt upp och som står sig än idag!

Idag finns det, tack vare Ekman, två toppar med de förbrödrande namnen Pico Cuba och Pico Suecia. Roger medgav att Anders och han aldrig nådde ända fram just i dessa fotspår signerade Erik Leonard Ekman.

När vi som mest begrundade detta och fallit i en tyst beundran inför denne märklige landsman från gångna tider visade Roger bilder av en samling mycket vackra orkidéer från samma trakt. De latinska växtnamnen stod som spön i backen och det var inte att ta miste på sakkunskapen bakom dessa utslungade lärda glosor.

Men även nutida svenskar visar framfötterna och Bertil Nordenstam var med om att hitta en växt som nu går under namnet Oddfaldia efter Karin

(Forts. på sidan 6)

Professorena Finns Sandberg och Bertil Nordenstam

Lars Liedegran och Lars G. Leijon

HÄR FINNS
ETT UPPEMOT
10000 VÄXTER,
VARAV 7000
ÄR ENDEMISKA
OCH 2000
UPPTÄCKTES
AV EKMAN

Torsten "Lalle" Bergenholtz i en telefonsamtal.

EFTERLYSNING

Jan Hartzell söker efter några medlemmar som kan hjälpa till att gå igenom klubbens arkiv. Kontakt: Tfn: (08) 341 666 eller (070) 440 0656 jan.hartzell@telia.com

Jan Mårtenson i samtal med Björn Sohrne och hans gäst Gunnar Frygelius

DET STARKA
MAGNETFÄLTET
DROG SEDAN
BILEN UPPFÖR
BACKEN

Ake Jansson hälsar Lars Jacobi välkommen i Travellers Club.

Programkommittén med Clas Göran Carlsson och Claes Lindberger lyssnar intresserat. Clas Göran gör sina noteringar för TravlarNytt.

VEM VAR ERIK LEONARD EKMAN?

(Forts. från sidan 5)

Oddfeldt.

På Cuba finns också endemiska krokodiler, meddelade Roger. Och inte nog med det; samma sort finns i Jonas Wahlströms Skansen Akvariet. Det förklarar mycket, konstaterade vi travlare.

Här kom en fråga till: "Hur pressar man växter idag?"

"På samma sätt som på Linnés tid", svarade föredragshållaren.

Många områden som Ekman besökte är helt förändrade idag, men har ändå ett visst intresse.

Nä, skulle han bli kvar för gott på Cuba, denne Ekman?

Nej, man drog in stipendiet hemifrån. Visserligen fick han pengar när hans herbarier började anlända till Stockholm, men så småningom gav han sig ändå iväg till nästa anhalt som var Hispaniola. Idag skulle vi säga att han kom till Haiti och Port au Prince. Under fortsatt framgång kom han där att göra exkursioner tillsammans med bl.a. en man som hette James Bond och var förebild till just Ian Flemings James Bond!

Tänk er själva filmtiteln; "James Bond, med rätt att botanisera!"

Här trivdes Ekman också bra och blev kvar alldeles för länge, tyckte man hemma i Stockholm. För att klara sig ekonomiskt sålde han växter till amerikanska herbarier. Med en växtpress på magen och en på ryggen for han fram som en dammsugare även här. Han hade lätt att kommunicera med lokalbefolkningen, aristokratisk, språkkunnig och belevad som han var.

I Ekmans spår fick Anders Åberg och Roger Lundin uppleva magi av den mer spektakulära sorten. Deras bil stannades inför ett backkrön och motorn stängdes av. Det starka magnet-

Filmspelning på Kuba

fältet längre upp i backen drog sedan bilen uppför backen utan assistans av vare sig bilmotor eller människor!

Även här rände Ekman i full fart upp i ett berg som han mätte upp till 3175 meter över havet. För att inte ha alltför långsamt mellan exkursionerna passade han också på att rita om den Haitiska kartan!

Två år blev det i Haiti. Där inträffade en lite lustig episod. Författaren William Seebrook, han med boken "The Magic Island", var på besök och vandrade kring med en god vän. Plötsligt fick man se en mångfärgad man, i trasor, i ett till synes bedrövligt skick liggandes på gatan med en tidningshöj bakom sig. Seebrooks gode vän petade till

lumphögen och sade: Får jag presentera den världsberömda botanisten Erik Leonard Ekman!

Ekman bara vilade sig lite mellan stordäden, där han fann det lämpligt.

Kommen till Dominikanska republiken tog Ekmans lyckliga slut. I staden Santiago de los Caballeros i Dominikanska republiken dog han av en kombination av olika sjukdomar den 15 januari 1931, endast 47 år gammal. Där begravdes han också och det finns en plakett uppsatt och en staty över honom. I foten av den statyn vilar hans ben efter en fantastisk gärning. Gator och en avdelning i botaniska trädgården är uppkallade efter honom. På Cuba finns en speciell avdelning i

En utmärkt middag serverades i Riksmuseets restaurang med Gubbröra och fyllda kycklingfiléer.

VEM VAR ERIK LEONARD EKMAN?

Ekman torkade sin gräppapper på taket av fastigheten Virtudes 32 i Havanna. Han fick där hjälp av tre pojkar som vaktade och samlade ihop de torkade gräppappren.

botaniska trädgården uppkallad efter Ekman. Där finns växter med en speciell anknytning till honom.

Denne märklige man, som gjorde så många värdefulla

upptäckter inom botanikens ram, gifte sig aldrig.

Hans förklaring var enkel:

- "Ska jag gifta mig måste det vara med en botanist och det finns bara sex kvinnliga. Alla är alldeles för fula. Det fanns en som var vacker, en polska, men hon är död!"

Ingen sentimental romantiker, alltså.

En sjuårdeles skicklig botaniker, världsberömd, fylld av humor, glad, hjälpsam och en god vän är några av denne mans eftermälen. En man vars insatser för botaniken är ovärderliga. Dessutom förmodligen vår förste miljöaktivist. Och världsberömd är han verkligen. I hela världen, utom Sverige.

Roger avslutade med att visa ytterligare några fina bilder innan Anders Åberg gav oss det nämnda smakprovet på den fina

dokumentärfilm han håller på att redigera och som så småningom ska visas i TV. Datum för visningen är inte klart men det lär bli i höst. Anders har hållit på med filmen sedan 1991 och är eld och lågor inför projektet som vi travlare ser fram emot att få se i dess helhet.

Efter att vi ätit en god middag, som vår klubbmästare Claes Lindberger ordnat, var det dags för frågestund och där kunde man verkligen gotta sig åt kunskapsbredden i klubben. Frågor och kommentarer vittnade om att klubben är en kunskapskälla värd att alltid ösa ur.

För att inte tala om svaren från expertisen!

Noterat av Clas Göran Carlsson

HÄLSNINGAR

(Forts. från sidan 3)

där jag varit och fiskat lax. Nu hemma igen och kylskåpet fullt med allt möjligt fisk, men tyvärr den 23/8 är jag i Öst-karelen och jagar björn hela veckan tillsammans med Karelska Guvernören.

Eero Pilkama (TC Helsingfors)

☒ Hej På Er! Då har det snart gått 3 veckor sedan vi kom hem från Sibirien. Det känns nästan överkligt! Ingen kan riktigt förstå vad vi upplevt och vad vi gått genom. Alla tre. Det känns nästan som om vi funnit svaret på mycket av frågan rörande meningen med livet. Helst av allt skulle jag, Mikael, vilja sätta mig mot husväggen hemma här i underbara Särna, kika ut över Näcksjön och bara le åt livet. Resten av livet. Tillsammans med Titti. Det går inte att beskriva den lycka jag upplever att återigen ha henne vid min sida! Hur som helst, vi har nysst

ätervänt från presskonferens och hedersmiddag i London och intresset för Expeditionen är nästan lite överkligt stor! I likhet med presskonferenserna i Moskva och Stockholm blev denna välbesökt och mycket bra. Föreläsningförfrågningar i oändlighet, liksom önskan om artiklar, böcker, expertis rörande kyla och film. Om vi på något sätt kan bistå Er, hör av er! Mer information finns på www.strandberg.se ! Travlarhälsningar

Titti, Mikael och Johan!

☒ Kära vänner, Vilken upplevelse det var att få fira sin 80-årsdag bland så många vänner. Jag upplevde mitt livs största dag och fick mig en stark lyckokänsla och fina minnen som kommer att följa mig återstoden av livet. Alla som kom till mig denna dag och alla som uppvaktade mig på annat sätt har lika del i denna känsla. Att sedan hyllningen av olika slag förstärkte upplevelsen genom

blommor, telegram och brev, fina flaskor, böcker, CD skivor och inte minst gåvor till hjälporganisationer kan jag bara tacka för av hjärtat. En lycklig 80-åring bugar och tackar. Ett stort Travlartack!

Georg B. Mazur

☒ En hälsning från Dubai där vi har ätit lunch på kanske världens enda sjustjärniga hotell, Burj El Arab. Det Arabiska Tor-net. Hälsningar

Ulrich Lundberg

☒ Till Travellers Club. Stort och varmt tack för den vänliga uppvaktningen på min 75-årsdag! Fast det börjar knarra i leder och annat är det lika roligt att resa och bese nya ting. Senaste 15 åren har det mest varit Japan, från norr till söder (inklusive orkaner och jordbävningar!) Snart stundar Libyen. Med varma hälsningar

Jan Beck-Friis

(Forts. på sidan 9)

TRAVLARJAKT

Inbjudan till TravlarJakt

I år går inbjudan ut till alla de nordiska klubbarna och du har även möjlighet att bjuda in gäster.

Vi har blivit inbjudna till dels klassisk älgjakt hos natur och jaktfilmaren Peter Lorentz på Jaktakademien i Grythyttan, och dels till Christina och Lasse Baalack på Sundsta Säteri i Roslagen.

Älgjakt i Grythyttan.

20-24/10. Tre dagars älgjakt vid Jaktakademien vid Grythyttan. Min 7 deltagare max 20 deltagare. Anmälan senast 10/10.

Klövilt och Andjakt i Roslagen.

26/10. Klöviltjakt på förmiddagen, andjakt på eftermiddagen samt kvällssträck. Min 10 deltagare. Anmälan senast 16/10.

Andjakt i Roslagen.

1/11. Samling efter lunch. Andjakt samt kvällssträck. Min 10 deltagare. Anmälan senast 22/10.

Älgjakt i Grythyttan.

25-27/11. Två dagars älgjakt vid Jaktakademien vid Grythyttan. Min 7 deltagare, max 20 deltagare. Anmälan senast 15/11.

För anmälan och information kontakta

Per-Olof Myrén

tfn (070) 938 6941

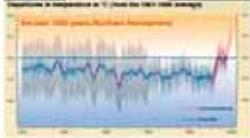
eller

pmyren@attglobal.net

Kalvande glaciärer

EN GLACIÄRS
HASTIGHET
HAR MED
ANDRA ORD
INGET MED
VÄRME OCH
AVSMÄLTNING
ATT GÖRA.

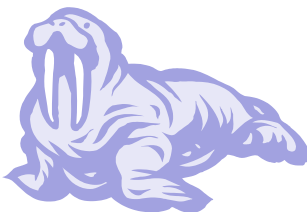
**Vad är vetenskap?
Vad är politik?
i klimatdebatten**

föreläsning av
Fred Goldberg

Årsmöte den 5/4 2005
på Sällskapet
Samling från 18:15,
Årsmöte 18:45,
Middag 19:30
följt av föreläsning

Välkomna!

Fred Goldberg fortsätter debatten från
årsmötet.

ÄR DU VILSELEDD?

Varför vilseleder Greenpeace allmänheten angående klimatet?

Förra veckan kunde vi läsa i SvD en artikel distribuerad av TT om att glaciärsmältningen går snabbare än befarat. Bakgrunden till påståendet lär vara att Kangerdlugssuaq-glaciären på fyra år har dragit sig tillbaka fem kilometer. Glaciären rör sig nu med en hastighet av 14 km/år mot 5 km/år 1988. Greenpeace påstår att avsmältningen sker tre gånger snabbare än för 17 år sedan. Martine Kreuger, forskare ombord på Greenpeace-fartyget Arctic Sunrise säger vidare att isen är mer känslig för klimatförändringar än vi trott.

Sanningen är den att Grönland till 98% är täckt av en s.k. inlandsis som är 1000-3000 m tjock. I ytterkanterna av denna is-massa "läcker" eller flyter isen ned i dalar där de kallas glaciärer. Dessa dalar leder sedan ned till havet. Isen i en glaciär rör sig i normala fall långsamt nedför en dalgång. Hastigheten bestäms av friktionen mot underlaget och hur mycket nybildad is som trycker på uppifrån.

Om glaciären rör sig snabbare bryts den sönder mer och hinner inte återfrysas lika mycket som en långsam glaciär och detta leder till att kalvningen ute vid havet ökar och att den del av glaciären som flyter i en långsmal fjord minskar.

En glaciärs hastighet har med andra ord inget med värme och avsmältning att göra.

Temperaturmätningar mitt på Grönlands inlandsis visar att sommarmedeltemperaturen minskat med 2,2°C per decennium sedan 1987. Om detta kan vi läsa i en rapport av Petr Chylek et al i rapporten "Global Warming and the Greenland Ice Sheet". I rapporten finner vi också att det skedde en kraftig uppvärmning av kustområden

Glaciärer smälter snabbare än befarat

Glaciärsmältningen på Grönland går snabbare än befarat. På fyra år har stora Kangerdlugssuaq-glaciären dragit sig tillbaka fem kilometer, enligt ett oberoende forskarlag.

– Det här är värre än vi befarade, säger Martina Kreuger på Greenpeace, som leder laget. Upptäckten gjordes i onsdags av amerikanska forskare ombord på Greenpeacefartyget Arctic Sunrise.

Mätningar på Grönlands östkust visar att den stora Kangerdlugssuaq-glaciären drar sig tillbaka med högre hastighet än vad forskarna hade förväntat sig.

Glaciären rör sig med en hastighet på 14 kilometer per år, jämfört med 5 kilometer 1988. Det gör glaciären till den snabbaste i världen. Mätningen som utfördes under veckan visar alltså att avsmältningen i dag sker tre gånger snabbare än för 17 år sedan.

– Vi blev chockade. Det är ju inte ofta vetenskapsmän ser något som påverkar en emotionellt. Det här visar att isen är mer känslig för klimatförändringar än vi trott, säger Martina Kreuger på Arctic Sunrise.

– Vi har filmat glaciären och spelat upp filmen i hög hastighet. Man kan faktiskt se den röra sig.

Den stora faran med avsmältningen på Grönland är i förlängningen att havsytan kommer att stiga dramatiskt.

Att glaciärer smälter av bidrar isig inte till att havsytan stiger,

Leigh Stearns och Gordon Hamilton i forskarlaget förbereder mätningarna.

FOTO: REUTERS

men i takt med att de lämnar ifrån sig stora vattenmassor hämtar de ny energi från inlandsisen. Det betyder att glaciärernas avsmältning dränerar inlandsisen.

Med tanke på att 70 procent av världens befolkning lever i kustländer kan även en liten höjning av havsytan få svåra följder. Enligt forskare kommer den att stiga med sju-åtta meter om den grönländska inlandsisen smälter helt.

Grönlands glaciärer är mycket känsliga för klimatförändringar. Endast ett fåtal grader varmare temperatur har betydelse för den hastighet med vilken glaciärerna smälter.

Hur lång tid det kan ta innan hela ismassan är borta vill forskarna inte spekulera i. Det kan röra sig om tusentals år, men Kreuger menar att det är viktigt att reagera mot uppvärmningen redan nu. Om 20 år kan det vara för sent. PER MATTSSON, TT

på Grönland på 1920-talet då årsmedeltemperaturen steg med 2 till 4°C på mindre än 10 år. Detta hände i en tid då människan inte hunnit släppa ut särskilt mycket CO₂. Forskarna tror dessa starka temperaturvariationer har en koppling till den Nordatlantiska oscillationen, NAO-effekten, en naturlig cyklisk effekt som har med lågtryckens banor över Atlanten att göra.

Tittar vi på temperaturdiagrammet från Nuuk, huvudstaden på Grönland, finner vi att årsmedeltemperaturen från

1880 till 1940 stigit med 6°C och var 1940 1-2°C högre än perioden 2000-2005.

Har det skett en uppvärmning i Arktis och på Grönland? Ja det har skett en global uppvärmning under de senaste ca 30 åren som orsakats av en ökande solinstrålning på jorden. Denna har naturligtvis även påverkat Grönland men då i första hand de isfria kustområdena som inte reflekterar den infallande solstrålningen på sommaren. Höjningen av den globala temperaturen de sista 30 åren har gett en ökande luftfuktighet som i

ÄR DU VILSELEDD?

sin tur leder till ökande nederbörd, huvudsakligen i form av snö över Grönlands inlandsis.

Att en 100 ppm ökad CO₂-halt och växthuseffekt skulle ha orsakat den globala uppvärmningen har ingen forskare bevisat trots att mer än 100 miljarder SEK satsats på klimatforskning det senaste decenniet.

Hur mycket is som smälter på Grönland varierar kraftigt från år till år. 1992 var avsmältningen mindre än på mycket länge p.g.a. av vulkanutbrottet Pinatubo och år 2002 var avsmältningen något större än de

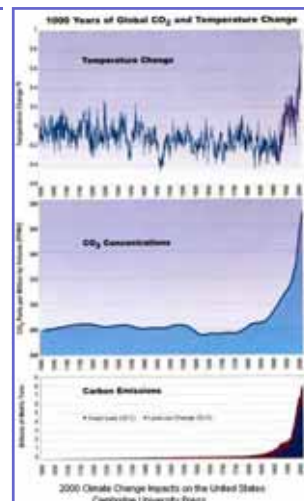
senaste 23 åren, sedan satellitmätningarna började 1979. I ACIA-rapporten ställs dessa två år bredvid varandra för att visa hur mycket avsmältningen ökat de sista 10 åren. Detta är ännu ett gravt exempel på hur ose-riös rapporteringen är från de arktiska klimatforskarna.

Vi kan ta ett annat exempel. I Dagens Industri den 10 november 2004 kunde vi på ledarplats se en av Greenpeace levererad bild på en valross sittande på ett isflak. Valrossen sitter på en 1 m bred iskant c:a 70 cm över havsytan och som är c:a 10-15 cm tjock. Bilden var

helt klart förfalskad eftersom det är omöjligt för en valross på 800 kg att ta sig upp på en 70 cm hög iskant. Det är också helt uteslutet att en endast 15 cm tjock is i luft skulle hålla för samma valross.

Vad vill Greenpeace uppnå med att distribuera falska bilder och vilseleda allmänheten med påståenden om att isen på Grönland smälter i oroväckande hastighet när det i verkligheten är så att inlandsisen på Grönland tilltar i tjocklek.

Fred Goldberg

HÄLSNINGAR

(Forts. från sidan 7)

☒ Midsommarafton 24/6 2005. Befinner mig i Hong Kong där det åskar och regnar. Spännande att se alla nya byggnader som tillkommit sen jag var här sist. Hälsningar
Ulrich Lundberg.

☒ 2 juli 2005. Sommar och då är det nästan för varmt att resa till Egypten. Men ett besök i Kairo blev det ändå och staden badar i sol. Hälsningar
Ulrich Lundberg.

☒ Kära Travlare! Att resor är ett sätt att leva - det vet vi alla. Jag reser och lever. Är nu halvvägs på min island hopping-tour för denna gången i - Suam - Palau - Yap - Potinpei - Majuro. Återstår Kiribati, Nauru, Solomon Islands. M.v.h. Vi ses
Rolf E. Ericsson

☒ Bröder i Travellers, Ett Stort och varmt kärt tack för det telegram varmed jag hedrades på min 70-årsdag. Trots ett flitigt "travlande" befann jag mig i strålende sol på hemmaplan. Hjärtligen
Bengt Tillberg

☒ Först apor i bagaget till Huston Zoo sedan bilresa till Oklahoma för att hämta skallerormar. Därefter till San Diego Zoo för att beställa koalor till Skansen Akvariet. Resan över Atlanten förgylldes av den arbetande travlarbrodern på SAS. Hälsningar
Mats Lindberger & Jonas Wahlström

☒ Varmt tack för vänliga gratulationer till min 70-årsdag, som firades i Arild med tältlunch för släkt och närvarande Skånevänner under ett närmast tropiskt regnväder. Beslöt omgående tillbringa del av sep-

tember och oktober med resa Sicilien runt. Med travlarhälsning
Claes Nordström

☒ Mitt varma tack för lyckönskningarna till min 80-årsdag som i kretsen av barn, barnbarn samt släkt och vänner blev minnesrik. Jag ser fram mot många givande klubbmöten framledes. Travlarbrodern
Lars Hambræus

☒ Hälsning från Madrid där sommarvärmerna håller i sig. Denna gång besök på Museo Thyssen-Bornemisza med en fantastisk samling konst som tidigare var i privat ägo.
Ulrich Lundberg

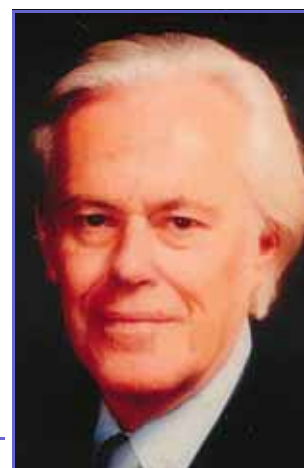
Hälsningar skall skickas till klubbens sekreterare

Anders Lindeen
Näckrosvägen 14
182 56 Danderyd

eller e-post

anders.lindeen@telia.com

Alternativt till TravlarNytt enligt adress på baksidan.

Travlarbrodern **Lars-Henrik Ottoson** har av Svenska Handelskammaren i Florida tilldelats ett Special Honory Award vid en galamiddag på Ritz Carlton i Miami i maj, för sitt arbete för Sverige och svenskheten i Florida.

ÄNNU EN TRAVLARAMBASSADÖR

Explorers Club i New York på besök.

Mikael & Titti Strandberg har blivit utnämnda Ambassadörer i Älvdalens Kommun! Som upp-täcktsresande har de gjort spektakulära och nervkittlande resor till världens alla hörn i jakten på den ständiga gatan om

meningen med livet, och rönt stor uppmärksamhet, respekt och beundran över hela världen. Älvdalens kommun är stolta och hedrade att få utse Titti & Mikael till ambassadörer för kommunen.

Travlarbrodern **Sten Ridderlöf** är pensionerad bankdirektör från Stockholm med omfattande naturintressen inom främst dendrologi och ornitologi. Styrelsemedlem i FDP sedan 1994. Även medlem i bl.a. International Dendrology Society (IDS), The Magnolia Society (TMS), The Maple Society, Dendrologiska Sällskapet i Finland, Svenska Rhododendronsällskapet och Kiviks-Esperöd Arboretet. Han har under senare år företagit forskningsresor till bl. a. Karpaterna, ryska Fjärran Östern, Nya Zeeland, Korea och Patagonien. Målet har varit insamling av dekorativa lignoser möjligen hårdiga i Mellansverige. Fröer och unga plantor drivs upp och testas i hans skärgårdsarboretum Lassas hagar på Svartlöga i Stockholms yttre skärgård.

Trafikpolis i Pyongyang

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

Under åtta dagar i slutet på maj 2004 gjorde travlarbrodern **Sten Ridderlöf** samt några medlemmar i Dendrologiföreningen en dryg 150-mil lång resa kors och tvärs i Nordkorea. De var ständigt övervakade och rutterna bestämda i förväg. Trots detta gjordes många intressanta iakttagelser. Tvärt emot förväntat gav resan mersmak där förhoppningar finns om ett ökat framtida utbyte inom det dendrologiska området.

Efter månader av planering, det gäller att vara ute i god tid kanske upp till ett halvår, reste fyra medlemmar i föreningen till Nordkorea. **Ingrid Frisell-Lalin** var den som ledde planeringen i dialog med företaget Koreakonsult och sin nära vän **Paul Beijer**, svensk ambassadör i Pyongyang. Det fanns sannolikt ett värde i att vi representerade sådana "oskyldiga intressen" som föreningen sysslar med och att vi alla på pappret uppfattades som ofarliga pensionärer. Förutom Ingrid bestod sällskapet av **Birgitta Stritzke**, **Katarina Curman** och nedtecknaren av dessa rader. I Katarinas fall ansågs det olämpligt för visumet att uppge yrket redaktör, beteckningen fick bli: "Ansvarig för föreningens årsbok".

Eftersom resan kom att bli fascinerande - och fler borde ta samma chans - finns det anledning att redogöra närmare för den nödvändiga proceduren innan tillstånd gavs för inresa i den demokratiska republiken. Nordkorea tar endast emot omkring 500 turister per år. Förutom de fåtaliga turisterna anländer från tid till annan ett antal hjälparbetare. Därtill finns något öppnare gränspassager i norr, i första hand mot Kina. Kort sagt Nordkorea är inte ett land man kastar sig in i via en sista-minuten-biljett.

Att som en BBC-reporter utge sig för att vara vanlig turist för att sedan ta bilder och

Mansudae monumentet i Pyongyang

intervjua folk för samhällskritiska reportage är inte heller tillrädligt. Att då som angänämaste alternativ få skaka galler under ett antal månader är ingen sinekur. Individens står sig nämligen slätt och hemmanationen, vilken den än må vara, kan inte uträtta mycket.

Ärlighet, viss försiktighet och förmågan att kunna lyda är därför inga dåliga egenskaper i kontakten med denna nationalstat. Med anpassningsförmåga och vara "streetwise" kan man trots allt i det praktiska, dagliga resandet få se och uppleva avsevärt mer än vad de på förhand givna direktiven medger.

Då vårt mål med resan var att studera Nordkoreas växtvärld med inriktning på lignoser så anhöll vi skriftligt om att få besöka bl.a. bergsmassiven i norr, Diamantbergen i söder och att få ta några beläggs exemplar under färderna. Det kändes viktigt då, vad vi vet, ingen botaniker från västvärlden eller ens Japan systematiskt har trampat dessa skogar på runt 70 år. Ett godkännande är nödvändigt då endast i förväg accepterade färd- och aktivitetsplaner kan genomföras, ibland inte ens det. Två månader före avresan fick vi, åtminstone i mitt tycke, ganska trista besked från det koreanska turistrådet. "Rododendronen är utblommad vid tiden för er ankomst; Nordkoreas lagar förbjuder insamling av fröer och växter med syfte att ta dem med sig utomlands; Nordkoreas Turist-

råd har tyvärr inga guider med botanisk utbildning; Det är inte möjligt att besöka området Changin-chosuji och berget Hoeyong men azaleor växer överallt i Nordkorea så det blir inga problem att hitta dem".

Vi måste också uppge eventuellt kamerainnehav, medan mobiler och GPS var förbjudna att ta in i landet. Att ta med mobiltelefon hade ändå inte varit till någon nytta. Däremot saknades GPS-en när vi kröp uppför bergen i Myohyang och snavade över bl.a. blommande buskmagnolia *Magnolia sieboldii*, vilken för övrigt är Nordkoreas nationalblomma.

I instruktionerna ingick också att inte medföra några amerikanskstillverkade varor som t.ex. cigaretter och att betalning skulle ske i förskott och endast i euro. Det sades att medhavda kartor inte fick visa Sydkorea, men det var fel. En införskaffad karta på flygplatsen i Pyongyang visar i själva verket hela Koreas territorium innefattande alla provinser jämte öarna intill Japan. I ett inramat uttalande från 1986 på kartan anför den store ledaren, president Kim Il Sung följande: "Ours is a single nation with 5000 years of history; it is a valorous, ambitious nation that has been vigorously fighting against foreign invaders and successive reactionary rulers from olden times; and it is a talented nation that has contributed greatly to mankind's development of science and culture".

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

De tre resorna i Nordkorea

Trots påbuden som kändes ovana för oss tämligen beresta personer tog vi oss an färden med stor iver. Vi insåg att detta resmål anno 2004 var exklusivt långt över det vanliga även om vår rörelsefrihet skulle bli starkt beskuren. Vi hade dessutom ständigt två guider närvarande under hela vistelsen i landet.

Med flyg från Stockholm via Helsingfors nådde vi Peking. Efter ett par dagar i den sjudandande och larmande metropolen bordades nordkoreanska Air Koryos ryskbyggda plan. Det var förmiddag, tisdagen den 18 maj då en av veckans två flygförbindelser avgick, och maskinen fylldes snabbt med prydligt mörkklädda nordkoreaner och några få västerlänningar. Koreanerna tillhörde utan tvekan landets nomenklatura och visade med pins på kavajuppslag och klänningsliv sin trohet till ledaren och nationen. Förutom vår grupp bestod "ljushuvudena" av några få nordamerikaner, förmodligen kanadensare och ytterligare två svenskar, en tekniker på tillfälligt ambassadbesök och en kristen biståndsarbetare specialist på jordbruksfrågor.

Över delvis molnhöljda bergskedjor och hav susade vi rakt österut mot den koreanska halvön. På tvåtimmarsflyg-

ningen blev vi positivt särbehandlade av de fagraste, geishaliknande flygvårdinnor som kan skådas inom trafik-flyget. I hjärtkontrast tog vi mark med några rejäla dunsar på en kombinerad civil- och militärflygplats norr om Pyong-yang.

Pyongyang - maktens centrum

I ankomsthallen fick vi hjälp av 1:e ambassadsekreteraren på vår ambassad, som lotsade oss och vårt bagage genom tull- och passkontrollerna. Vi välkomnades av den nordkoreanska resebyrån under ledning av vår guide och fördes in i en minibus för snabb färd till huvudstaden. Vägen är bred och trafiken nästan obefintlig så ekipaget åkte på den väghalva chauffören fann bäst. I furiös fart dundrade vi mot maktens boningar i det centrala Pyongyang. Ju närmare vi kom desto högre tycktes hastigheten bli. Senare förstod vi att en förhållandevis ny, tung bil med speciella nummerskyltar hade företrädare före nästan allt annat. Att vara handikappad, barn eller gammal och ta sig över de breda paradgatorna är förenat med uppenbar livsfara. Vi såg för övrigt endast någon åldring under vår åttadagarsvistelse i landet. Även småbarn tycktes vara en bristvara, alla synliga människor föreföll vara i åldern mellan 17 och 50 år, främst unga manliga

militärer.

Vad Pyongyang däremot inte lider brist på är stadens och, för övrigt, nationens alla maktsymboler. Efter att staden blivit totalt sönderbombad under Koreakriget 1950-53 har en glorifierande byggnadsstil vuxit fram. Pyongyangs centrum präglas av monumentala strukturer som 100 meter breda paradgator, triumfbågar, mausoleer, ofantliga krigsmonument, 45-våningars hotell, pampiga tunnelbanestationer, stora torg och byggnader för förvaltningen samt en staty i kolossalformat föreställande den store ledaren Kim Il Sung. Till baksidan räknas ett överärigt ryskbyggt kolkraftverk som spyr ut illaluktande rök, gator med stora hål, frånvaron av gatuljus, skyltar samt bristfälliga kommunikationer. Det råder en skriande brist på energi i landet. I övrigt noterades att människorna är småväxta, tunna och allvarliga, med vackra anletsdrag. Kvinnorna lätt koketta, medan männen i allmänhet var något avståndstagande och skygga mot främlingar. En stor nyfikenhet märktes dock, främst på landsbygden.

Vi besökte under en dag de flesta av maktens monument och lade även ner en blomsterbukett under vördnadsfulla former vid den store ledarens staty. Som det tidsdokument denna reseberättelse delvis kan sägas vara, ska noteras att t.o.m. tideräkningen utgår från hans födelse vilket innebär att innevarande är i den demokratiska republiken Korea är (Juche) 93.

På vår fråga till delar av den diplomatiska kåren vem som styr landet idag blev svaret svävande. Den gode ledaren, kamrat Kim Jong Il, son till Kim Il Sung, är statschef men den reella makten torde -

(Forts. på sidan 12)

Den store Kim Il Sung och den lille Sten Ridderlöf

MED
 ANPASSNINGSG-
 FÖRMÅGA OCH
 VARA
 "STREETWISE"
 KAN MAN
 TROTS ALLT I
 DET
 PRAKTISKA,
 DAGLIGA
 RESANDET FÅ
 SE OCH
 UPPLEVA
 AVSEVÄRT MER
 ÄN VAD DE PÅ
 FÖRHAND
 GIVNA
 DIREKTIVEN
 MEDGER.

Triumfbågen i Pyongyang

PÅ INGET
ANNAT HÅLL I
VÄRLDEN,
MÖJLIGEN
KINA
UNDANTAGET,
HAR VI
SKÅDAT SÅ
OMFATTANDE
TRÄDPLANTE-
RINGAR SOM
HÄR.

Pyongyang från hotellfönstret

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

(Forts. från sidan 11)

utifrån kremlologiska gissningar - innehas även kärna äldre män, kanske ett 40-tal dock okänt vilka. För tillfället synes en balans råda mellan jämnstarka ultrakonservativa kommunister och förnyare.

Under senare år har mer bistånd tagits emot, en något öppnare attityd skapats till yttrevärlden, tillåtelse för diplomater att besöka olycksplatser, har samtal med Sydkorea ägt rum m.m. Allt för att stärka landets image i omvärlden.

Trädplanteringar

På inget annat håll i världen, möjligen Kina undantaget, har vi skådat så omfattande trädplanteringar som här. Det märks framför allt utmed vägarna, men även i parker, i städer och byar. Det finns en logik i det då all tänkbar - och nästan även otänkbar - mark odlas vilket resulterat i betydande erosion utmed bergssluttningarna. Skyfall spolieerar allts om oftast grödorna. De fördärvar vägbankar, tunnlar och bevattningskanaler och utlöser jordskred med vådliga konsekvenser. Under olyckliga omständigheter, nog mest varje år, lamsläs på så sätt delar av landsbygden och skördar går om intet.

De planteringar vi iakttog hade självfallet flera syften. I första hand att binda jord och skydda mot vind, att återskapa skog, att producera matfrukt, men även av dekorativa skäl. Såväl den bortgångne Kim Il Sung som den nuvarande ledaren tycks ha haft och har en personlig faiblesse för signalstarka blommor. Två nationella inomhusväxter produceras och säljs i deras namn, nämligen den karmiröda orkidén *Dendrobium 'Kimilsunia'* med ursprung Indonesien och den varmröda begonian *Begonia tuberhybrida*

Propaganda i Pyongyang

'Kimjongilia' från Japan.

För oss dendrologiskt intresserade är det särskilt glädjande att i Pyongyangs parker beundra planterade magnolior i stort antal, t.ex. i Moranbong Park och vid monumentgruppen i Mansudae. De har förtjänstfullt ditkommenderats av ledarna och förgyller staden. Vi kunde bara notera två arter men de är någonting alldeles extra, nämligen den i landet allmänt förekommande magnolian *Magnolia sieboldii* och trädet *Magnolia obovata*, på svenska kallad juni-magnolia.

I de centrala delarna av huvudstaden var de vid vårt besök på gränsen till utblommade, vilket är ungefär en månad tidigare än i Mellansverige. Bägge magnoliorna tillhör världseliten i fråga om hårdighet och nog också i skönhet, inte minst för de vackra bladverken.

I axplocket av intressanta lignosplanteringar måste också ett par välkända lönnar nämnas *Acer palmatum* och *A. pseudosieboldianum* samt några överblommade rhododendron som vi kunde identifiera som *R. mucronulatum* och *R. dahuricum*. Även andra rhododendron fanns förutom att buxbomen *Buxus*

microphylla förekom nästan överallt. Antingen i form av lågvuxna häckar eller som fristaende, oftast bollformad upp till höjden av omkring en meter. Inga vinterskador noterades.

För förståelsen av växtförutsättningarna kan det vara värt att känna till de klimatuppgifter som snappats upp från en turistbroschyr. Den låglänta slätten runt huvudstaden har fyra distinkta årstider med varma och fuktiga somrar samt kalla vintrar. (se tabellen)

De mest påtagliga kantplanteringarna efter stadens paradgator består av ungefär 15 till 17 meter höga ginkgoträd *Ginkgo biloba* med blad nästan utan flikar och vackert pyramidformade kinesiska sekvojor *Metasequoia glyptostroboides*. Dessa arter förekom i nästan alla städer vi passerade på vår rundtur.

Bland huvudstadens alléträd noterades även poppel *Populus spec.* och plataner, troligen *Platanus orientalis*. De senare såg ofta skräpiga ut, troligtvis på grund av regelbundet återkommande frysskador. För rent dekorativa planteringar i parkernas bryn, invid officiella byggnader, i sluttningen ned

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

mot floden Taedong - som rinner igenom Pyongyang - förekommer enstaka himalaya-cedrar *Cedrus deodora*. Dessa kommer samtliga från ett fyraårigt träd som Kim Jong Il fick i vänskapsgåva från Kina 1983 och som regelbundet förökas av Koreas Centrala Botaniska trädgård (KCBG).

Enligt M. Krvavica (muntl.), ansvarig för ett av bl.a. Sida finansierat återbeskningsprogram, har Nordkorea bland de största trädplantaskolor han känner till. Tyvärr kommer materialet nästan uteslutande från utländska frökällor, företrädesvis sydkoreanska och kinesiska. Ofta är proveniensen eller artvalet tveksamt ur hårdighetsynpunkt, vilket lett till mindre lyckosamma resultat. På senare tid har dock vissa förbättringar gjorts för att reducera utsättningen av rena monokulturer och anpassa växtvalet till den ståndort som de kala, branta bergsslutningarna utgör. En osäkerhetsfaktor som emellertid lurar hela tiden är den generella bristen på energi. De bistra vintrarna, särskilt innanför de kustnära låglandsområdena, tvingar lokalbefolkningen att skaffa ved för värme och matlagning. Risken är därmed påtaglig att planteringarna, när de nått en viss dimension, ligger i farozonen. I första hand försvinner dock de inhemska träden.

Utanför de nationalparker vi fick besöka såg vi t.ex. inte en enda fullt utvuxen ek. Däremot hundratusentals självspridda plantor av kejsarek *Quercus*

dentata, vilka utmed kusten ofta växer som kratt.

Vi fick i praktiken skåda ett tämligen lyckat projekt, delvis finansierat med svenska skattemedel, då vi tillsammans med den svenske ambassadören, gjorde ett besök vid en plantskola några mil norr om Pyongyang.

Efter mottagning med pompa och ståt och borgmästare m.m. traskade vi ut på försöksfälten liksom senare i ett område med slutlig utplantering på närliggande berg. Ganska stora arealer var besädda med korealärk vilken fungerat väl. Det vetenskapliga namnet sadades vara *Larix olgensis* var. *koreana*. Jag fick ett par kraftiga plantor vilka olyckligtvis gick hädan innan de nådde den svenska mullen.

Målet med vår resa var inte att studera heroiska krigsmonument, inte heller enbart stads- eller landskapsplanteringar utan den genuina dendrofloran. Men vid ett besök i den demokratiska republiken Korea får man dock ta det ena med det andra. Så fort vi kom utanför stadsmiljöerna och särskilt i de nationalparker vi besökte förstod vi att den vilda floran var sällsynt spännande, sett ur ett svenskt perspektiv. Här blandades tre floraområden tillika med endemiska arter. Vi kände igen påfallande många växter från den nordliga, manchuriska delen, ett antal sydkoreanska/japanska från varmare områden samt influenser från en artrikare kinesisk dendroflora i söder.

Gemensamt är att växterna, särskilt i högre belägna trakter,

får utstå ett klimat som påminner om de vädervariationer vi numera har i Mellansverige. Ur hårdighetsynpunkt torde provenienser härifrån tillhöra eliten bland införda odlingsväxter i Sverige. Redan 1983 beskrev vår specialist inom dendrologin, framlidne Tor Nitzelius i boken "Träd i när och fjärran" 3 exempel på lysande hortikulturella egenskaper hos en rododendronart *R. brachycarpum* från det koreanska fastlandet.

Han skriver: "Formen från Diamantbergen (*Keum gang san*), strax norr om 38:e breddgraden, när i Arboretum Mustila, i södra Finland närmast trädstorlek och reproducerar sig spontant på odlingsplatsen. I ett annat av våra nordiska arboreta, Drafle vid Härnösand, är den manshög och fortsätter växa där *R. catawbiense* 'Grandiflorum' bara när meterhöjd. Formen från Diamantbergen är vitblommande och har vid korsningar, som undertecknad och andra odlare företagit med skönblommande men avsevärt mera vinterkänsliga arter, givit en avkomma, som nästan undantagslöst karakteriseras av påfallande vinterhårdighet."

Sådana fakta sporrade oss att så snabbt som möjligt få träda ut i den riktiga naturen. Tre olika färdtrutter blev resultatet av våra påtryckningar, där t.o.m. vår ambassadör något förvånad, konstaterade att vi getts tillåtelse att avvika från gängse turistvägar.

Den första färderna kom att gå mot sydväst och syd med slut-

(Forts. på sidan 14)

Magnolia liliflora

DE BISTRA
VINTRARNA,
SÄRSKILT
INNANFÖR DE
KUSTNÄRA
LÅGLANDS-
OMRÅDENA,
TVINGAR
LOKALBEFOLKNING
EN ATT SKAFFA
VED FÖR VÄRME
OCH MATLAGNING.
RISKEN ÄR
DÄRMED PÅTAGLIG
ATT
PLANTERINGARNA,
NÄR DE NÅTT EN
VISS DIMENSION,
LIGGER I
FAROZONEN.

Temperaturen och nederbörden i Pyongyang, Nordkorea (medelvärden)

(Korean Publications Exchange Association 1997).

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec		
Temp C°	-7,8	-4,4	1,9	9,8	16,0	20,6	24,2	24,4	18,7	11,6	3,8	-4,3	Medel	9,5
Nederbörd mm	14,1	12,5	28,5	53,2	82,5	90,9	281,7	247,9	109,1	42,2	36,7	21,3	Summa	1000,4

Militärer i Panmunjom

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

(Forts. från sidan 13)

målet den demilitariserade zonen vid 38:e breddgraden. Den andra till ett centralt beläget bergsmassiv Mt. Myohyang nordost om Pyongyang. Den tredje åt öst och sydöst till den inre delen av Diamantbergen vid Japanska havet, också den till gränsen mot Sydkorea.

Mot Kaesong och 38:e breddgraden

I småkyligt, lätt disigt väder anträdde färden söderut i den tidiga morgontimmen. Det var dagen före Kristi himmelsfärdsdag, 2004 och vädret var påfallande likt det vi är vana vid hemifrån. Vi mötte ett myller av gående eller cyklande personer oftast en och en på väg ut eller in till huvudstaden. Vi passerade också lastbilar av äldre rysk modell fullpackade med unga brunklädda soldater med k-pistar staplade i hög på flaket. De skulle plantera ris på kollektivjordbruken liksom den övriga befolkningen oavsett yrke. Ingen undgår denna nationella plikt för att föda befolkningen. Även guiden var utkommenderad att stå till vaderna i vatten efter att han lämnat oss på flygplatsen.

All fotografering var förbjuden men ingen av oss kunde motstå att, av misstag, bränna av ett och annat fotoskott, men mot militärtransporterna var vi noggrannare med att följa reglerna.

Vårt första stopp var den kolossala damm som under stora umbäranden tillkommit genom att en landbrygga byggts över en vidsträckt bukt som tidigare varit utsatt för stora förändringar i vattenståndet. Kraftigt tidvatten i Gula havet men också från översvämningar inåt land vilka av och till fått följdverkningar till och med i huvudstadsområdet. Efter att ha passerat West Sea barrage drygt 60 km väster om Pyongyang

Soldater i den demilitariserade zonen

blev landskapet vildare och mer lantligt. Vi kunde nu känna sydlig värme och långa sträckor kantades vägen av ekkratt av kejsareken med dess enormt stora och på översidan blanka blad.

Vårt andra stopp blev mer av bensträckare då vi samtidigt tvingades ur bussen för kontroll av giltiga bevis när vi nu anlände till Kuwols nationalpark. Här var naturen tillsynes oförstörd och vi hörde för första gången fågelsång och fick också skåda en briljant flyguppvisning även mindre falk över ett bergskrön. Vi fortsatte uppåt i terrängen på en serpentinväg med ömsom dramatiska bergssidor på ena sidan och ömsom innehållsrik skog på den andra. Över en bergskam och plötsligt låg ett vidunderligt landskap framför oss där människor varken syntes eller hördes. Det var en hittills ny upplevelse samtidigt som vi kunde njuta även "poppande" härfågel.

Vi stannade till vid ett utsiktstempel och möttes även vänlig äldre man, anställd i nationalparken. På bred dialekt berättade han för guiden att sedan parkens tillkomst för ett par år sedan får han inte röra sig fritt i området trots att han är barnfödd på platsen och aldrig lämnat den. Vi skänkte honom några cigarettpaket som storsliten uppskattades, då varje vuxen mansperson i landet

tycks vara rökare. Här kunde vi också för första gången titta närmare på växtlivet. Det var brant runt templet och svängrummet begränsat. Den djupt flikbladiga jättearalian *Kalopanax septemlobus* var. *maximowiczii* samsades här med lianen, *Schizophragma hydrangoides*, en storvuxen, bredbladig och rent vitblommig spirea, förmodligen *Spirea koreana*, några ekar *Quercus mongolica* var. *Grosseserrata* samt såväl en obestämd rosablommig ros som en klenvuxen rönn. Ställde vi om fokus så paraderade vitblommig kornellträd *Cornus alba* utmed bergssidorna i den i övrigt grågröna massan av löv- och barrträd. Som slutpunkt visade en ny falk upp sig.

Fordonet bromsade sig ner mot slättlandet. Innan vi lämnade nationalparken noterade vi äldre, förkommunistiska boplatser omgivna av idylliskt blommande fruktträd. Från bussen såg det ut som den vitblommig aprikosen *Prunus armeniaca* och ett rosablommig litet träd, troligen den vanliga persikan *P. persica*. Här iakttog vi också nästan den enda hunden under hela resan. Sannolikt har sådana husdjur helt sonika strukit med, liksom flertalet häckande fåglar, under de nio åren i rad som landet drabbades av svår svält.

Därefter färdades vi mot sydost på en lokal väg byggd på

DE SKULLE
PLANTERA RIS PÅ
KOLLEKTIV-
JORDBRUKEN
LIKSOM DEN
ÖVRIGA
BEFOLKNINGEN
OAVSETT YRKE.
INGEN UNDGAR
DENNA
NATIONELLA PLIKT
FÖR ATT FÖDA
BEFOLKNINGEN.

Officer i fredspaviljongen i den Demilitariserade Zonen

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

en kraftigt upphöjd vägbank vilken omgav de vattendränkta risfälten. När vägen smalnade kantades den av nyplanterade kinesiska sekvojor samt vita och rosablommade robinior *Robinia pseudoacacia* och *R. hispida*. Det var onekligen en tjugisig syn men genom mildts upprepning falnade begeistringen. Dessa nordamerikanska träd, tillhörande ärtfamiljen, ligger i planteringstoppen både utmed de lokala byvägarna och de stora motorvägarna. Vi lämnade byvägen med dess folkliv med oxar som drog på vagnar och primitiva plogar och hamnade på motorvägen mot demarkationslinjen och Sydkorea.

Nästa stopp blev ett besök vid ett litet, men betagande vackert tempel, även här i orörd skogsterräng. Vi möttes av en buddistmunk som vänligt redogjorde för templet historia och visade oss runt i de gamla byggnaderna. Utanför blommande de vackrast hållna buskmagnolior jag skådat. Att platsen hade en lång tradition vittnade även de omgivande träden. Här växte bl.a. en cirka 20 meter hög kastanj *Castanea crenata*, flera valnötsträd av den här vilda arten *Juglans mandshurica* och 4-5 meter höga syrener av den nästan blåblommande *Syringa wolfii*. Självfallet fanns det även här några formklippta buxbomsklot.

Sedan följde en liten frågestund. Av misstag blev vi varse att mannen knappast var en sann buddistmunk utan snarare en välutbildad statsfunktionär som på detta sätt och med munkdräkt representerade klostret, samtidigt som han och familjen fick tillgång till en unik livsmiljö. För oss spelade det föga roll så vi avslutade visiten med ett tack och intog en smaklig lunch på utbredda filtar intill en närliggande bäck.

Trevligt, men då jag vid

bäckfäran upptäckte en av mina älsklingslönnar den rara klöverlönnen *Acer triflorum* gick jag snabbt ut i terrängen. Här blomnade också en liten *Stephanandra incica* som fotograferades. Jag nosade runt för att försöka finna fler klöverlönnar i den halvmeterdjupa lösa myllan. Femton, kanske upp till 20 meter bort vaktade vår kvinnliga guide. Hon var uppenbart orolig över att inte ha full kontroll över vad som pågick, vi skulle egentligen inte göra några egna utflykter i naturen, men för mig fick växterna gå före kontrollen. Hennes utstyrsel, en grön tylliknande klänning tillsammans med inneskor, gjorde henne helt maktlös att driva in mig i flocken. Kort därefter lomade jag tillbaka till gruppen.

Efter totalt cirka 16-17 mils körning nästan utan att konfronteras med andra motorfordon än militärlastbilar anlände vi sent på kvällen till vårt slutmål den forna huvudstaden Kaesong nära den demilitariserade zonen. Här är bebyggelsen till stora delar genuin då staden inte bombats sönder under Koreakriget. Vi inkvarterades i ett traditionellt koreanskt hotell med pappers-tunna väggar där vi sov på golvet. Turligt nog var det värme i golven då natten blev kylig. Innan hade vi intagit en typisk koreansk festmåltid nedsköljd med finkelsmakande svag sprit. Hela upplevelsen, innefattande den småskaliga stadsmiljön, var starkt upplyftande fjärran från det tunga och pompösa i Pyongyang. En eloge också till Koreakonsult, som mot den koreanska turistbyråns inrådan, stått på sig och valt detta hotell.

Mot demarkationslinjen

Inte utan anspänning antrade vi bussen nästa morgon för avfärd mot den demilitariserade zonen. Det är en obetydlig

körsträcka från Kaesong till ingenmanslandet där det norra och södra Korea möts. Inom någon mil åkte vi förbi flera militärposter och kontroller för att slutligen i en öppen kulvert få vandra fram till en anhopning byggnader.

På vardera sidan om demarkationslinjen ligger några större administrativa byggnader och däremellan ett antal mindre. Vi gick in i en av dem, den består enbart av ett rum med två utgångar, den ena mot söder och den andra mot norr. Mitt i rummet finns, förutom stolar ett bord med en mittlinje tydligt markerad i bordsskivan - gränsen mellan de krigförande länderna. Här och ingen annanstans tas de fätaliga, officiella kontakterna mellan länderna och då under strikta former. Den södra utgången var stängd vilket gav oss möjlighet att bese hela rummet. Att blicka ut genom sidofönstren, snett mot den sydkoreanska sidan skapade nervositet hos de meniga soldaterna trots att vi var ledsagade av en hög officer. När vi åter backade in på det nordkoreanska territoriet dök plötsligt några storsvuxna sydkoreanska militärer upp och såg till sin förvåning västerländska besökare på fel sida! På ett ögonblick försvann de hjälmprydda huvudena in bakom sin del av byggnaden, vilket för oss trygga svenskar upplevdes som överdrivet spännande. Här råder ett dagligt nervkrig trots att stille-standsavtal slöts för 51 år sedan. En oförsiktig rörelse kan få ödesdigra konsekvenser. Detta har historien med tydlighet visat.

En liten solskenshistoria dämpade det tillfälliga nervdallret då en anställd dam i administrationsbyggnaden ville överlämna en upphittad, för tidigt utflugnen, fågelunge av för oss okänt slag. Den här kraken var i

(Forts. på sidan 16)

Vår guide vid West Sea Barrage

HÄR IAKTTOG VI
OCKSÅ NÄSTAN
DEN ENDA
HUNDEN UNDER
HELA RESAN.
SANNOLIKT HAR
SÅDANA HUSDJUR
HELT SONIKA
STRUKIT MED,
LIKSOM FLERTALET
HÄCKANDE
FÅGLAR, UNDER DE
NIO ÅREN I RAD
SOM LANDET
DRABBADES AV
SVÅR SVÅLT.

Nordsidan av huset där Koreakriget avslutades.

Officer med fågelunge

VI FRÅGADE VÅR GUIDE HUR MÄNNISKOR KUNDE TA SIG IGENOM TUNNLARNA NÄR INGEN ÖPPNING SKÖNJDES? "DET KOMMER JU BILAR" BLEV SVARET.

Vårt traditionella hotell i Kaesong

Kaesong City

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

(Forts. från sidan 15)

minsta laget för att klara sig i den kyliga luften och därtill utan insektsföda. Allt vi kunde göra var att prestera lite värme så den lilla ungen lades i officerens värmande hand. På en gång tinade den bistre och hårt koncentrerade officeren upp. För första gången på någon timme i vårt sällskap förmärktes ett varmt och omtänksamt leende i vår nyvunne väns ansikte.

Den unga damen fick efterhand återta fågeln med uppmaning att lägga tillbaka den där den hittats. Så efter att ha upplevt det sällsamma torner-spelet staterna emellan promenerade vi i maklig takt mot den historiska paviljong som enkom byggts för parternas under-tecknande av stillståndsavtalet i juli 1953. Möblerna med vita överdrag, pennorna och bordsflaggorna m.m. var helt intakta från denna tid och vi kunde med lite ansträngning till och med känna doften från anno dazumal.

I anslutning till byggnaden finns en vacker och välskött, huvudsakligen vintergrön, park med buxbom och fantastiska junimagnolior, vilka stod i full blom. Vi skänkte en välvillig tanke till den store ledaren för hans vurm för magnolior.

När vi fått uppleva den 38:e breddgraden, och för den skull också den 126:e längdgraden i östlig riktning var det dags att återvända till Pyongyang och vårt fyrstjärniga hotell Yanggakdo på en ö i floden Taedong.

Ett sista stopp tvingade vi oss till. Nära Kaesong kunde vi från vägen studera en av landets anläggningar för skolning av ginseng *Panax ginseng*. Från långt håll fotograferades så- och växtbäddarna i en tämligen unik, helt centraliserad anläggning.

Ambassadör Paul Beijer och Ingrid Frisell-Lalin

Vägen tillbaka var både rak och asfalterad. Trots detta tog hemresan åtskilliga timmar så mörkret hann falla. Vägen korsade bergsmassiven med flera upp till kilometerlånga, helt obelysta tunnlar. I skymningen passerade vi gående människor på väg någonstans efter en lång och slitsam arbetsdag. Somliga gjorde upp eld vid vägkanten kanske för matlagning, kanske för övernattnings. Andra fortsatte gående, i några fall cyklande, in i de kolsvarta tunnlarna utan vare sig ficklampor eller dynamon. Det var uppenbar risk att någon skulle bli påkörd då tunnlarna saknade gångbana eller ens en sträng intill vägbanan.

Vi frågade vår guide hur människor kunde ta sig igenom tunnlarna när ingen öppning skönjdes? "Det kommer ju bilar" blev svaret. Men motfrågan blev, "hur ofta?" Med tanke på vad vi gemensamt iakttog så fick vi bara ett förläget leende tillbaka.

Botaniska trädgården i Pyongyang

Före vår färd till bergsmassiven i norr besökte vi Nordkoreas centrala botaniska trädgård (KCBG) i Daesong-distriktet nordost om Pyongyang. Det var den 20 maj och vädret var kyligare än vad som

då är normalt för Stockholms-trakten.

Botaniska trädgården, som anlades 1959 omfattar 240 hektar och har 650 anställda.

Vi ville gärna ha kontakt med en kunnig botanist som var villig att visa oss runt. Vi hade tur att få möta vice direktören Ri Wan Ik, som nog också är den som i realiteten leder verksamheten. Hans specialitet var inte dendrologi men hans kunskaper var ändå betydande. Detta jämte hans vänlighet ledde till intressanta diskussioner. Trots duggrekn och en lång rundtur på drygt två timmar hade vi kunnat spendera mycket mer tid tillsammans.

Under ledning av Mr. Ri vandrade vi runt i hela trädgården men lade den mesta tiden i arboretet. Här är växterna planterade i stora bestånd vilket är estetiskt och också visar på individuella skillnader. Beundrande noterade vi de utsökt vackra stammarna hos skenkamelian *S tewartia koreana* och tallen *Pinus bungeana*, den fräscha grönskan från lärken *Larix olgensis* och en hel kollektion ekar från Ostasien med tonvikten lagd på Nordkorea med närområden. Här kunde vi sålunda detaljstudera *Quercus aliena* med två varieteter, *Q. acutissima* m.fl.

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

Bergsvandring i Myohyang bergen

Mr Ri försökte förklara skillnaden mellan *Buxus microphylla* och *Buxus koreana*. Den senare hade något bredare blad men vid en snabb besiktning uppfattade vi inga stora skillnader. Ett par sticklingar överlämnades som eventuellt överlever vintern i Sverige. Under ett av de många ginkgoträden fann Ingrid till vår glädje en mängd fröplantor. Mr. Ri grävde upp fyra vilka han gav oss. För egen del hoppas jag att, om de klarar sig, någon är en honplanta.

Det finns mycket att bese i den stora trädgården. Vi betraktade bl.a. en rar buske på ett par ställen, nämligen *Abeliophyllum distichum* en vitblommig släkting till forsythian och lotus *Nelumbo nucifera* i en av dammarna. På frågan om lotus är vildväxande i Nordkorea blev svaret nekande. När vi diskuterade detta under en tarpil *Salix babylonica* invid dammen kom en härfågel och satte sig lugnt några meter ovanför Katarina Curmans huvud.

Här liksom tidigare fick vi bevis på att en varierad trädgård i ålder och sammansättning fungerar som en magnet på fågellivet. Ju mindre städad, åtminstone till en viss gräns, desto bättre. Till saken hör att den arme av parkarbetare vi iakttog skötte sitt arbete väl. Trädgården är i gott skick och

är självfallet Nordkoreas "Main Garden".

Bergsbestigning i Mt. Myohyang

Istället för att besöka landets nordligaste bergsmassiv gavs möjlighet att bese en för turister öppen nationalpark cirka 17 mil nordost Pyongyang. Bergstopparna i Myohyangsan, i första hand Mt. Myohyang, når ansefliga 1900 meter över havet. Det blev vårt resmål efter besöket i den botaniska trädgården. Sent på aftonen den 20 maj anlände vi till det trestjärniga, enorma hotellkomplexet Hiansan mitt ute i vildmarken.

På morgonen bar det bussledes av i det vackra kuperade landskapet. Luften var kylig trots sol och vi kunde snart konstatera att den variationsrika växtligheten var omkring en vecka senare i sin utveckling jämfört med området runt Pyongyang.

Vi följde en strid flod allt högre upp i bergen tills vi nådde vägens slut. Här fick förberedas för fotvandring i synnerligen brant backe. Tyvärr hade Birgitta fått en besvärlig luftrörskatarr som på morgonen behandlats av läkare. Istället för att ligga kvar på hotellet valde hon att följa med till startplatsen för bestigningen. Det var verkligen ledsamt för henne, men härifrån var utsikten i alla fall bättre än från

hotellbädden.

I god takt stegade Ingrid, Katarina och jag uppför en brant sydsida av berget ackompanjerad även avspänd guide. Vi var dock inte ensamma. Snarare tycktes det som alla skolklasser i regionen hade samma mål just denna dag. Ungdomarna var mycket hövliga. När de passerade oss främlingar bugade de ända till marken för att visa sin respekt. Trots deras antal och ålder var mötet med dem inte störande. Tvärtom när Ingrid efter en lättare stukning bestämde sig för stanna på 600-700 metersnivån blev hon vänligt konverserad av både ungdomar och medföljande lärare. Det var onekligen ett angenämt sätt att pusta ut i bergsbranten. Katarina och jag fortsatte dock bestigningen, då vår guide hövligt gjorde Ingrid sällskap. Vi fick dock en tid vid vilken vi skulle ses vid bussen. Självfallet accepterade vi det med tillägg för ej så få akademiska kvarter.

En beskrivning av bergssidan och dess natur är i korthet följande:

Berget är så brant att utan särskilda anordningar vore en bestigning av vissa partier endast möjlig för alpinister såvida inte långa omvägar tas. För att åstadkomma en gångbar led har små fotsteg huggits ut direkt i urberget i de brantare partierna, oftast med ett kompletterande räcke. Men leden vindlar i stort sett rakt uppåt förbi bergsknallar, utsprång, över forsar och hållar där skyddsräcken vanligen saknas. Under torra förhållanden är det tillräckligt tryggt att ta sig upp, men ack så tungt! När bergen blir slippriga av regn eller dimma kan kullerbyttorna bli våldsamma om det ens stannar vid det. Själv gjorde jag en saltomortal men kom på benen

(Forts. på sidan 18)

Lärare på skolutflykt i Myohyang bergen.

FÖR ATT
ÅSTADKOMMA EN
GÅNGBAR LED HAR
SMÅ FOTSTEG
HUGGITS UT
DIREKT I
URBERGET I DE
BRANTARE
PARTIERNA,
OFTAST MED ETT
KOMPLETTERANDE
RÄCKE.

Tempel i Kumgangbergen

En vacker dalgång i Kungangbergen.

VISSA
BERGSAVSNITT ÄR
HELT LODRÄTA
OCH DÄR, SOM PÅ
MÅNGA ANDRA
HÅLL I LANDET,
HAR CITAT FRÅN
BUDDA OCH DEN
STORE LEDAREN
MEJSLATS IN I
KLIPPORNA MED
DJUPA
DOMINANTA
TECKEN.

Arbetare nära Kuwol

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

(Forts. från sidan 17)

igen.

Att Ingrid lyckades ta sig upp så högt var en enastående prestation, något som de koreanska barnen häpnade över och hade många kommentarer runt.

Vissa bergsavsnitt är helt lodräta och där, som på många andra håll i landet, har citat från Buddha och den store ledaren mejslats in i klipporna med djupa dominanta tecken. I det korta tidsperspektivet uppfattas det lätt, av oss västerlänningar, som ett statsdirigerat klotter i omistlig natur. I ett längre kanske det lyfts fram som en historisk intressant kultur-yttring. I Diamantbergen såg vi liknande ästadkomna för mycket länge sedan.

Den natur vi kom i direkt kontakt med var en syd sluttning med ett ringa jorddjup och hög luftfuktighet. Vandringleden ringlade hela tiden utmed en forsande bäck med mindre vattenfall här och där. Vid foten av berget var växtligheten ymnigast.

Vid flodbädden stätade manchurisk valnöt, lönnarna *Acer mandshuricum* och strimlönnen *A. tegmentosum*, lite högre upp lindar, förmodligen bl.a. *Tilia koreana* samt eken *Quercus mongolica*. Buskskiktet var också betydande med olvonet *Viburnum sargentii*, en obestämd schersmin m.fl. Här och var lyckades också den ståtliga tallen *Pinus koraiensis* fånga sitt livsrum.

I de brantaste låga partierna hängde örterna ut över stupen och där det fanns ett någorlunda djupt jordlager förekom rikligt med lönnar, främst *Acer pseudosieboldianum* och *A. mona* samt rönnen *Sorbus commixta*. I de solbelysta brynen var den koreanska azalean *Rhododendron schlippenbachii* talrik. Något högre upp prunkade kornellen

Blommande Pinus i Myohyingbergen

Cornus alba i full blom hårt inklämd i en bergsskrevla liksom en remonterande *Rhododendron mucronulatum*.

Efter att vi lämnat Ingrid och guiden trampade vi vidare uppför sluttningen där skogen åter började sluta sig. Skolklasserna hade vänt nerat, tystnaden bröts endast av fågel-sång och bruset från forsarna. Bland små, taniga kejsarekar fann vi omgäende flera stora vildväxande buskträd av *Magnolia sieboldii* som här endast stod i knopp. Intressanta, men okända ormbunkar kantade leden som inte var lika sliten här som i de nedre räjongerna. Då vår fria tid var ute sedan närmare en timme måste vi motvilligt vända nedåt. På cirka 850 meters höjd insamlades under vända två växter, dels en liten buskmagnolia, dels eken *Quercus aliena* var. *aliena*. Bägge exemplaren har i skrivande stund hittills överlevt i Stockholms skärgård.

Eftersom vi var kraftigt försenade tvingades vi form-ligen galoppera ner för bergs-sidan. Då steglängden på de uthuggna trapporna är anpassade till koreanska fötter var det lätt att bryta sig. Katarina nyttjade den höga uppmärksamheten som krävdes med att samtidigt räkna antalet trappsteg. Det blev 1258

stycken. Då berggrunden är densamma som hemmavid måste det ha varit ett kolossalt arbete att hugga ut alla trappstegen i graniten.

Efter att vi ätit en god måltid på stranden av floden styrdes kosan åter mot huvudstaden. På kvällen hann vi med att bevista en rolig och annorlunda cirkusföreställning av armens cirkus grupp. Bland de många numren skämtades det rejält om både amerikaner och japaner, vilka i hög grad speglar Nordkoreas nutidshistoria.

Mot Österhavet och Diamantbergen

Den sista etappen på resan skulle också bli den längsta. I arla morgonstund rullade minibussen i strålände väder mot Koreas östra kust. Vi skulle till det som japanerna kallar Japanska sjön men som koreanerna benämner det Östra Koreanska havet. Vägen är bred, asfalterad och huvudsakligen trafikerad av militärfordon med unga soldater på väg till dagens arbete.

Det gick undan så redan efter ett par timmar nådde vi vårt första mål- ett grandios vattenfall i Ulim ungefär halvvägs till kusten. Även här har ett stort område avsatts som naturreservat men infrastrukturen var under uppbyggnad. När vi

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

Soldater på väg till dagens arbete

var helt nära vattenfallet blev vi stoppade då militären skulle spränga bort en halv bergssida innan vi fick passera. Ett kolossalt dån och berget föll ner i en djup ravin som delvis fylldes. Det var mer tur än skicklighet att flodfåran i ravinen inte tvingades ändra sitt lopp. Det var också tursamt att ingen människa kom till skada då flera laddningar inte utlöstes. Vi fick vänta länge innan faran blåstes över, och ändå skedde en kraftig explosion strax innan då stora stenblock kom farande även mot vår buss. De unga rekryterna, som skötte arbetet, var tydligen inga experter på att spränga berg.

Vid det 90 meter höga vattenfallet rådde ett behagligt klimat. Som alltid i fuktiga miljöer och solexponerade lägen var växtkraften stor. Artsammansättningen var den för oss kända, åtminstone vad vi kunde se. Även här pryddes en högt liggande berghäll med in-graverade citat.

Därefter tog vi oss tillbaka till motorvägen med destination Wonsan, Nordkoreas största hamnstad. Även här kantades vägen av planterade robinior, främst *R. pseudoacacia*. I övrigt var landskapet likt det vi tidigare färdats i, så också de terrassodlingar som sträckte sig högt och brant utmed bergen. På många håll har plantering av tallen *Pinus densiflora* gjorts för

att hejda erosionen. Landskapet är bitvis pastoralt, särskilt där risfälten brukades och röda flaggor på kollektivjordbrukens fält och torg manade till fortsatta revolutionära ansträngningar.

När vi närmade oss kusten passerade vi stora arealer planterade med valnötsträd, / *uglans regia*.

Wonsan och dess botaniska trädgård

I fortsatt soligt, men svalt väder, anlände vi till hotellet i Wonsan. Det låg ett kort stenkast från havsstranden.

Här studerade vi några fiskare, som väntade på att deras fartyg skulle anlöpa, vi plockade stora mussel- och ostronskal och doppade tärna i havet. Vattnet var kyligt, men det var skönt att sträcka på benen och njuta av den lugna miljön. Därefter fortsatte vi till ett närbeläget område - Sondowon Park, som är ett slags Folkets park vid havet för vanliga semesterfirare och premierade arbetare. Vi var de enda besökarna då det ännu var för tidigt på säsongen.

För att binda sanden har rader av japansk svarttall *Pinus thunbergiana* planterats där stammarna omringats av vita snäckskal. En god och dekorativ ide när material finns. Vidare besökte vi ett sommarläger för särskilt begåvade ungdomar och

fick där en liten inblick i koreanska skolelevers niodagars sommarvistelse vid havet.

Vi fortsatte till Wonsan Botanical Garden och kom in i en övervuxen men artrik trädgård. Växtkraften föreföll nästan synlig. Fågelsången var här intensiv, den bästa en ornitolog kunde önska sig. Redan vid 18-tiden hade vissa nattsångare fattat posto och sjöng oupphörligen från någon övervuxen buske inne i det höga gräset. Trastar och duvor manövrerade med igenkännandets säkerhet mellan trädens grova grenar. Ånyo hördes en spelande härfågel på nära håll.

Att orientera sig i trädgården var inte lätt genom den begränsade sikten, men underlättades tack vare förekomsten av gator i ett rutnät. Det skapade många bryn som tillät ljuset att tränga in ytterligare till bakomliggande planteringar. För en trädgårdsälskare var det emellertid en erbarmlig syn, som endast till nöds kunde kompenseras av de magnifika junimagnolior som planterats i en allé vid en av ingångarna.

När man befinner sig i ett så okänt rum som detta och där etiketteringen är föråldrad eller obefintlig så bör hjälp sökas om så är möjligt. Sagt och gjort. Trots lördagskvällens sena timme lyckades vi samla ihop den summerade personella makt- och kunskapseliten i trädgården. Inom en halvtimme anlände en styrka på fyra män och en kvinna under ledning av chefen Jo Kwang Sok.

Själv fastnade jag för deras lilla magnoliasamling på sex arter, varav tre huvudsakligen japanska (*M. obovata*, *M. stellata*, *M. kobus*), den inhemska *M. sieboldii* och två kinesiska (*M. denudata*, *M. liliiflora*). Gemensamt för dessa nordöstasiatiska arter är att de alla är

(Forts. på sidan 20)

Vägarbeten i närheten av Wonsan

OCH RÖDA
FLAGGOR PÅ
KOLLEKTIV-
JORDBRUKENS
FÄLT OCH TORG
MANADE TILL
FORTSATT
REVOLUTIONÄRA
ANSTRÄNG-
NINGAR.

Stenar blockerar vägen till
Diamantbergen

Vägarbeten i närheten av Wonsan

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

(Forts. från sidan 19)

tämligen eller mycket hårdiga. Särskilt de kinesiska togs under luppen. Vi avslutade vandringen med en diskussion om man kan få ekonomi i en botanisk anläggning som denna. Vi menade att det råder svårigheter var man än befinner sig, men här där marknadstänkande saknas och köpkraften är minimal, stöter man på extrema svårigheter. Att så är fallet inses lätt när flera träd vandaliserats genom stöld av ved för bränsle. Att inte heller ha drivmedel till gräsklippare, sågar och traktorer lägger en viss handlingsförlamning på den dagliga verksamheten. Det är någonting att tänka på för trädgårdar i väst och deras besökare.

Ett besök i norra Kumgang-

Belkum-gang

Efter en ganska sen middag på hotellet ställdes kosan mot Sydkorea och Diamantbergen. Bilvägen följde kusten, långa sträckor parallellt med den järnväg som nyligen åter öppnats över den demilitariserade zonen. Denna järnväg har varit stängd av minor och pansarhinder sedan vapenstillståndet. Men numera är det alltså möjligt att resa till Sydkorea, förutsatt att man får tillstånd från höga vederbörande i Pyongyang.

Vårt mål denna dag var det inre av Kumgangbergen. Bergen närmast kusten är utarrenderade till bilkoncernen Hundai i Sydkorea för turism därifrån. För att inte bli beblandade med sydkoreaner får de nordkoreaner som bor i norr

*Blommande Cornus Alba i
Diamantbergen*

VI MENADE ATT
DET RÅDER
SVÅRIGHETER VAR
MAN ÄN
BEFINNER SIG,
MEN HÄR DÄR
MARKNADS-
TÄNKANDE
SAKNAS OCH
KÖPKRAFTEN ÄR
MINIMAL, STÖTER
MAN PÅ EXTREMA
SVÅRIGHETER.

Japanska Sjön söder om Wonsan

Fiskare som väntar på sin båt söder om Wonsan

och turisterna där hålla tillgodo med de inre massiven, Kumgang-Belkum-gang. Bergstopparna här är något lägre än Kumgangs 1639 meter.

När vi närmade oss gränsen vek vi av på en hisnande serpentinärfärd. Många sådana begivelser har vi varit med om men aldrig på så usla vägar i branter av detta slag. Förklaringen är att vägen håller på att byggas som en del i att skapa en ny turistvänlig nationalpark i Nordkorea. Försökskaniner eller ej, spännande var det. Vår chaufför hade dock undersökt om några ras hade rapporterats eller om något regnväder var på gång. Trots detta hindrades vi av stora nedfallna stenbumlingar på det som kallades vägbana.

Dessa rensades effektivt bort av en mindre militärstyrka och bussen kunde knoga sig vidare uppåt. På runt 1100 meter över havet övergick berget i en högplata. Vi passerade myrmarker med Salixsnår, hedar och små byar. Vegetationen kändes hemtam då den var lik den vi möter i Norrland. Det konstiga var att även häruppe, där landskapet var tämligen orört, hade alléplanterarna gjort sitt intåg. Här var robiniorerna ersatta med lönnen *Acer truncatum* och oxeln *Sorbus alnifolia*.

Efter någon timmes körning i bergen nådde vi vårt mål, en fantastisk kanjon med omgivande, praktiskt taget, lodräta bergssidor med en brusande fors i botten. Detta annorlunda landskap är hjärtat i ett kom-

Soldater i arbete, söder om Pyongyang

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

Författaren med guide på Jade Dragon Snow Mountain

plex av buddisttempel med mycket gamla anor. Här läste våra guider äldre texter som ristats in på bergen parallellt med nyare koreanska deviser. De var den kuliss bakom vilken munkarna funnit frid under århundraden och som nu även blev vår vandringsled.

Eftersom vi hade lite olika intressen blev strövtågen mestadels helt privata. För egen del hade jag ambitionen att finna *Rhododendron brachycarpum*, vilket jag tyvärr inte lyckades med. Svårt att säga om och var den skulle tänkas finnas. Ett avgörande hinder var de närapå lodräta, minst 100 meter höga kanjonväggarna. Det fanns varken tid eller ork att effektivt leta sig igenom terrängen. De rododendron jag fann var talrika *R. schlippenbachii*

och något färre *R. mucronulatum* och *R. dahuricum*. En vanlig buske eller mindre träd som växte i miljön utmed den fuktiga forsen var *Magnolia sieboldii*. Det är inte svårt att förstå att Nordkorea har anammat den som landets nationalblomma. Ett älskligare smärträd är nämligen svårt att finna. Här i dunklet under jättearalior, lönnar, lindar med flera lyste de nästan försagda blommorna som kritvita duv-ägg. På många ställen, främst i fuktig vedmull, fann jag mängder av avkommor i olika storlekar. Någon handfull av de minsta telningarna fick följa med till Sverige. I övrigt gjorde vi inga nya dendrologiska fynd.

Därefter for vi åter till Pyongyang där den svenske ambassadören visade ambassaden och

sin nyrenoverade bostad i det som tidigare varit östtyska ambassaden. Det var trevligt, underhållande och informativt vilket skapade en positiv bild av det svenska engagemanget men också ökade våra sympatier för ett hårt provat och arbetande folk.

Till sist

Ett besök i den demokratiska republiken Nordkorea för studier av växter i naturen är idag förenat med betydande svårigheter. Händelser som för en svensk ter sig självklara kan uppfattas på ett helt annat sätt i det hårt styrda landet. Om man respekterar det kan upplevelsen bli långt bättre än förväntat. Trots alla de svårigheter vi redovisat hyser vi sympati för människorna och de yrkesmän vi träffat. Utan att vara specialist på utvecklingen i området känns det som om landet - om än långsamt - går mot ett öppnare samhälle, där nordiska botaniker skulle kunna finna många intressanta prydnadsväxter som synnerligen väl passar vårt klimat.

Låt er alltså inte avskräckas. En resa till Nordkorea kan ge en större och exklusivare upplevelse och mer kunskap än högvis av charterresor till Alicante eller Benidorm på samma soliga latitud som Pyongyang.

Text & foto: Sten Ridderlöf

Kim Il Sung avbildad i Pyongyangs tunnelbana

Sten med *Magnolia Sieboldii***Fakta om Nordkorea**

Nordkorea har en egen tide-räkning, som utgår från Kim Il Sungs födelseår som Juche 1. År 2004 skrivs alltså Juche 93 i den nordkoreanska kalendern. Den politiska ideologi som styr landet är en blandning av kommunism och den som skapades av Kim Il Sung. Nordkorea är ett totalitärt samhälle, starkt präglad av personkulten av den döde Kim Il Sung och hans son, landets statsöverhuvud, Kim Jung Il.

Sedan svåra översvämningar och missväxt drabbade Nordkorea i mitten av 1990-talet har landet inte klarat att försörja sin egen befolkning på 22 miljoner med mat. FN-organet World Food Program (WFP) försörjer nu mer än sex miljoner av landets invånare med livsmedel.

Det isolerade Nordkorea är helt genomsyrat av maktthavnas propaganda. Mobiltelefoner och Internet är otillåtna. Massmedierna är statsstyrda. Invånarnas kunskaper om omvärlden är minimala.

Sedan 1998 finns visst utrymme för privatföretag och marknadskrafter, men det privata näringslivet står ännu för en mycket marginell del av landets BNP.

Formellt är Syd- och Nordkorea fortfarande i krig med varandra. Den 27 juli 1953 slöts ett stilleståndsavtal som ännu gäller. Mellan länderna finns en fyra kilometer bred demilitariserad zon. En hög mur längs hela gränsen skiljer de båda länderna från varandra.

(Källor: Utrikespolitiska Institutet, UD, WFP, Amnesty international och tidningen Vi.)

Författaren **Bertel Thomé** invaldes i Travellers Club 1994. Arbetar som författare & freelancejournalist sedan 40 år tillbaka med ca 2500 artiklar och föredrag. Han har besökt 190 länder i alla världsdelar.

RESEBREV FRÅN PALAU

Som det ju anstår en riktig Travlare kuskar jag som bäst omkring i världen Att resa är ju något som vi alla gillar, eller hur? Just nu håller jag på att begå min 6:e resa jorden runt. Det blir min kortaste - bara fem veckor (min längsta varade i 18 månader 1970-71).

Efter att besökt vänner i New York, där jag såg Chicago - musikalen alltså - fortsatte jag till Chicago - staden alltså - och Minneapolis (mera vänner) och via Los Angeles till Australien (för 9:e gången). Från Darwin flög jag med ett litet turbo-

Idyllisk strandpromenad i Östtimors lilla huvudstad Dili. På udden i bakgrunden sticker världens näst högsta Kristusstaty upp (efter Corcovado i Rio de Janeiro). Den utanför Dili är 27 meter hög.

Landsfakta Östtimor

Timor Lorosa'e (tetum)

Timor Leste (port.)

Nationalitetsbeteckning: TP

Yta: 14 609 km²

Folkmängd (2004): 1 milj. inv.

Huvudstad: Dili

Viktigaste språk: portugisiska, tetum

Statsskick: republik

Statsöverhuvud: Xanana

Gusmão (president)

Regeringschef: Mari Alkatiri

BNP per capita (2001): 438

US dollar

Myntenhet: 1 US dollar=100 cent

Valutakod: USD

Internetdomännamn: tp

Nationaldag: 28 november

(oavhängighetsdagen, 1975)

Självständighetsdag: 20 maj 2002

Källa NE

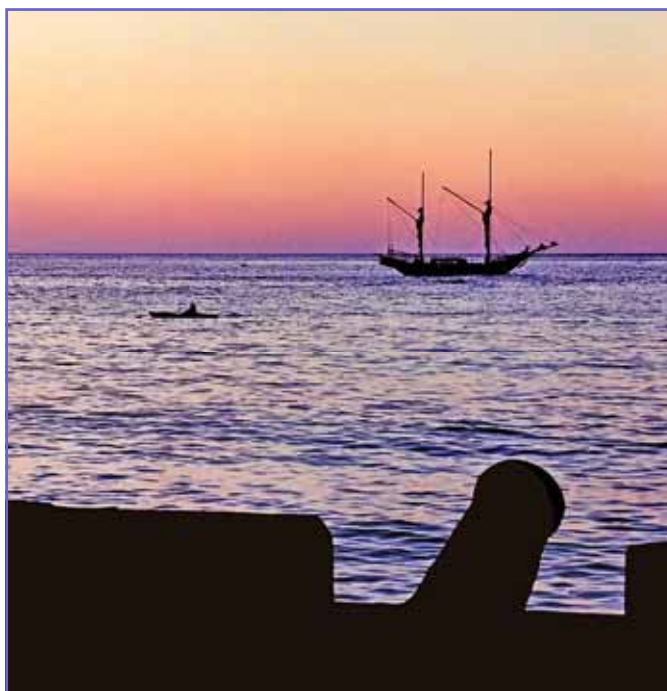
Huvudgatan i Dili. Mitt hotell är huset med parabolerna. Hjorten till höger i bild blev väl så småningom till någras middag.

propplan till huvudstaden Dili i världens nyaste självständiga stat, Östtimor, som bara är lite större än Uppland.

Efter en turbulent period sedan 1975, då Indonesien brutalt bemäktigade sig denna sedan 1500-talet portugisiska koloni, blev Östtimor efter internationella påtryckningar och resolut ingripande från FN:s sida självständigt för knappt tre år sedan. Blodiga strider föregick självständigheten, särskilt under 1999, då mer 100000 människor beräknas ha mist livet. I dag förefaller emellertid allt åter lugnt och fridfullt. Drygt 700 FN-soldater (tidigare över 3000) ligger fortfarande förlagda här och överallt ser man dem cirkulera i jeepar och

till fots. I den lilla idylliska staden Dili med sina små hus och smala gator med lekande barn, grymtande grisar och kacklande höns verkar det mesta nu att ha återgått till det normala.

På samma sätt förhåller det sig med Marshallöarna, men av helt andra orsaker Marshallöarna består av över ettusen korallöar med en sammanlagd landyta av blott 180 km². De har fått sitt namn efter den engelske sjökaptenen John Marshall, som besökte öarna 1788. Denna lilla korallstat

Gamla portugisiska kanoner pekar ännu symboliskt ut mot havet.

RESEBREV FRÅN PALAU

Tre glada flickor och en tvättkorg framför ett sprakande flame tree. Det ljusblå huset i bakgrunden är justitiedepartementet i Majuro.

med sina 60000 invånare är en av endast fyra korallstater i världen. De tre andra är Tuvalu, Kiribati och Maldiverna.

Marshallöarna är väl i dag för de flesta mest kända för de 23 provsprängningarna av atombomber över atollerna Bikini, Enewetak, Rongelap och Utrik. Dessa är i dag obeboeliga. Över 500 människor drabbades av cancer. För dessa olyckliga konsekvenser uppbär staten ekonomisk kompensation, som går till sjukvård med mera. Under innevarande 20-årsperiod, som löper fram till 2022, utbetalar USA 3,5 miljarder dollar. Det är fruktansvärt att tänka sig att en enda vätebomb så som den såg ut på 1960-talet redan då hade en förintelseförmåga som var fem gånger större än den sammanlagda kraften hos samtliga bomber som fälldes under hela andra världskriget!

Från Marshallöarna flög jag vidare till Mikronesien dit jag kom efter mellanlandning på öarna Kwajalein och Kosrae.

(Forts. på sidan 24)

Landsfakta Marshall Öarna

Republic of the Marshall Islands

Nationalitetsbeteckning: MH

Yta: 181 km²

Folkmängd (2004): 57 700 inv.

Huvudstad: Majuro

Viktigaste språk: engelska

Statskick: republik

Statsöverhuvud och

regeringschef: Kessai Note

(president)

BNP per capita (2001): 1 938 US dollar

Myntenhet: 1 US dollar=100 cent

Valutakod: USD

Internetdomännamn: mh

Nationaldag: 1 maj
(självständighetsdagen, 1979)

Källa NE

Här sitter jag i stilla begrundan vid stranden nära Majuro på Marshallöarna.

Landsfakta Mikronesien

Federated States of
Micronesia

Nationalitetsbeteckning: FM

Yta: 701 km²

Folkmängd (2004): 108 200
inv.

Huvudstad: Palikir

Viktigaste språk: engelska

Statskick: republik

Statsöverhuvud och

regeringschef: Joseph

Urusemal (president)

BNP per capita (2001): 2 215
US dollar

Myntenhet: 1 US dollar=100
cent

Valutakod: USD

Internetdomännamn: fm

Nationaldag: 10 maj
(självständighetsdagen,
1979)

Källa NE

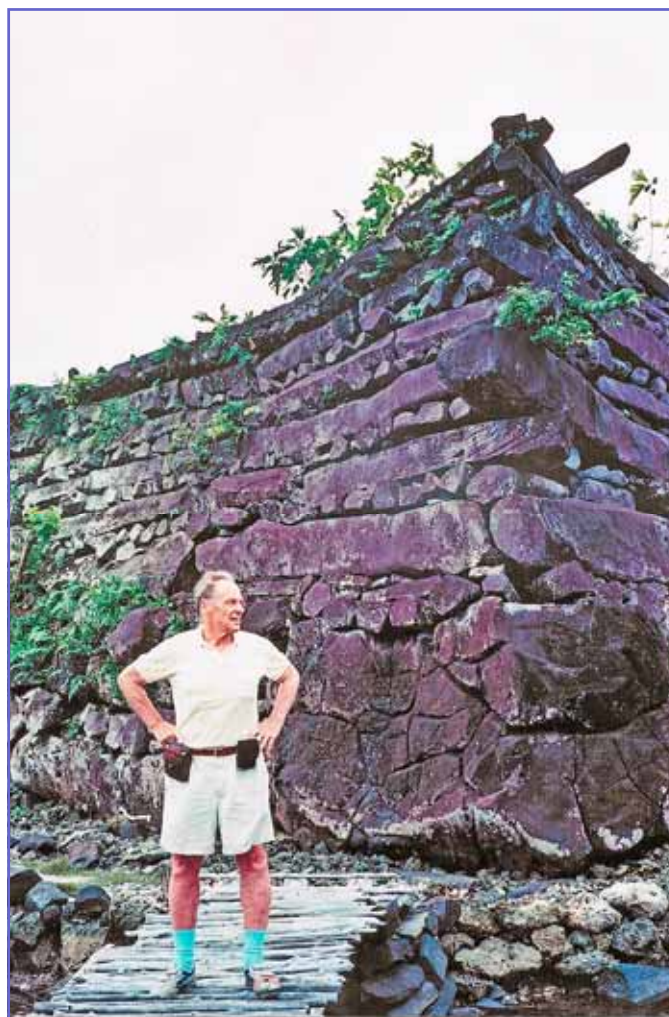
DET SKULLE VARA
INTRESSANT ATT
FÅ VETA OM
NÅGON I
KLUBBEN HAR
VARIT I FLER
LÄNDER? LÅT I SÅ
FALL HÖRA AV ER.
OCH OM NÅGON
VARIT I NÅGOT
AV DE JAG
MISSAT, SÅ TA
GÄRNA KONTAKT.

RESEBREV FRÅN PALAU

(Forts. från sidan 23)

Landet är till yta och invånarantal ungefär dubbelt så stort som Marshallöarna, men öarna är byggda på vulkanisk grund. Landets intäkter kommer huvudsakligen från diverse skatter, bidrag från USA, koprafiske och turism. Här erbjuds turisterna allt från storsjöfiske till salta bad, sol och värme. Snorkla, dyka, surfa och segla. Till de stora sevärdheterna hör huvudön Pohnpeis små städer och byar, vackra vattenfall och det helt fantastiska Nan Madol.

Nan Madol byggdes för bortåt 2000 år sedan och består av 82 konstgjorda öar uppförda helt och hållet av väldiga block av basalt - ett slags Mikronesiskt Venedig. Vid ebb kan man vada mellan flera av öarna och förundras över dessa väldiga murar, gravkammare, tempel, torg, hus, fängelser och offerplatser. Ingen vet än i dag med bestämdhet exakt när, hur, varför och vilka som en gång i tiden lät uppföra denna märkliga stad. Ett mysterium!

Mikronesiens största sevärdhet är utan tvekan de nästan 2000 år gamla stenmurarna i Nan Madol. Stenblocken kan väga över 20 ton.

Idyll i Mikronesien, där livet går i lugna banor.

RESEBREV FRÅN PALAU

Huvudgatan i Palaus lilla huvudstad Koror. Hela landet har blott 19.000 invånare.

Om det var suveränt att dyka i Mikronesien, så är det ännu bättre i Palau. Hit kommer närmare 100000 turister varje år från framför allt USA, Japan, Filippinerna och Singapore för att få simma bland 1450 sorters fiskar och studera 425 sorters koraller, bläckfiskar gamla vrak med mera. Hela riket, som blev självständigt 1994 - åtta år efter Marshallöarna och Mikronesien har en folkmängd av endast 19.000 invånare, vilket gör landet till ett av de minsta i världen. Här härskar det stora lugnet. Ingen har bråttom. Alla ler vänligt. Solen skiner. Pal-

merna susar och havet brusar upp mot långa sköna sandstränder. Kriminalitet och terror - vad är det för nå't? Här läser ingen sina bilar och hus. Vilken lycka!

Det är tillåtet att sitta och filosofera litet i solnedgången.

Ja, nu fortsätter färden till Manila och Singapore. Palau kom att bli det 190:e självständiga land jag besökt. Nu återstår bara fyra: Angola, Sao Tomé & Príncipe, Tchad och Nordkorea.

Det skulle vara intressant att få veta om någon i klubben har varit i fler länder? Låt i så fall höra av er. Och om någon varit i något av de jag missat, så ta gärna kontakt med mig per post (Larsbergsvägen 44, 181 39 Lidingö) eller telefon (08 765 1760), eller ge er till känna på någon av klubbens middagar framöver.

Text & Foto Bertel Thomé

Landsfakta Palau

Belau (palau)
Republic of Palau (eng.)
Nationalitetsbeteckning: PW
Yta: 488 km²
Folkmängd (2004): 20 000 inv.

Huvudstad: Koror
Viktigaste språk: palau, engelska

Statskick: republik
Statsöverhuvud och regeringschef: Tommy Remengesau (president)
BNP per capita (2001): 12 051 US dollar

Myntenhet: 1 US dollar=100 cent

Valutakod: USD
Internetdomännamn: pw

Nationaldag: 9 juli (författningen antogs, 1979)
Självständighetsdag: 1 oktober, 1994

Källa NE

VALOBSERVATION

Har just kommit hem från en rundtur med isbrytaren Polar Star (f.d. Njord). Denna gång besökte vi bl.a. Chermisideöya som ligger på nordöstra sidan av Svalbard och gjorde där en mycket ovanlig valobservation.

Den 17 juli på förmiddagen uppenbarade sig tre stycken valar varav en liten mellan Chermisideöya och Nordkapöya. De var på c:a 500 meters avstånd och sjön gick ganska hög varför det var vanskligt att se dem. När jag

skulle filma en av dem fick jag in hela ryggen i bild men innan videokameran startar upp hann valen dyka så att jag bara fick med den övre delen av ryggen. Jag hann också se en blåst som närmast var V-formad. Ryggfenans form liknar mest en seival (i jämförelse med en fenval) och enligt beskrivningen av seivalens blåst stämmer detta väl. Seivalen är världens tredje största val efter blåvalen och fenvalen.

Jag har varit på Svalbard mer 40 gånger sedan 1966, men aldrig tidigare en seival.

Fred Goldberg

FÖRELÄSARE

Upptäcksresande och travlarbrodern Mikael Strandberg är inbjuden att föreläsa vid The Royal Geographic Society den 24 oktober inför 750 pers! Samma lokal som Livingstone, Stanley med mera föreläst och hyllades eller buades ut. Ingen svensk har föreläst där i modern tid. Han hälsar alla travlare som har möjlighet välkomna att lyssna.

NYA MEDLEMMAR

Director **Peter Bergenhag** har blivit invald som medlem #1255. Arbetat 1977-80 Ericsson Sales and Marketing, 1980-82 Svenska Handelskontoret i Tokyo, 1982-Ericsson, marknadsföring, strategi och kommunikation. Bott i Aten 1962-63, Tokyo 1980-82, New York 1987-91, Düsseldorf 2004. 30 års resande till ett 60-tal länder runt om i världen. Intressen: resor, tennis, fotboll och djuphavsdykning.

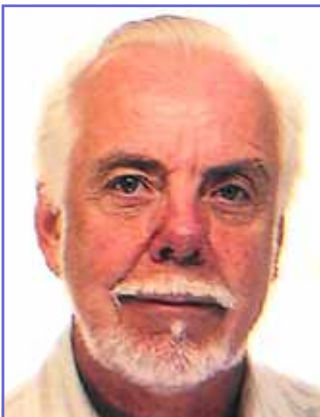

Leg. Läk., Med. Dr. **Fredrik Buch** har blivit invald som medlem #1257. Utbildad till läkare i Göteborg. Disputerat 1985 hos Professor Per-Ingvar Brånemark med en avhandling "On electrical stimulation of bone growth". Specialist i Ortopedi. Publicerat ett tjugotal arbeten. Fortsatte karriären inom läkemedelsindustri; Medicinsk Chef Bristol Myers Squibb 87-91, Medicinsk chef Aventis 91-94 samt Head of Clinical Research Worldwide Urology, Autoimmune, diseases and Gynecology Pharmacia. 1997-2000 Fondförvaltare SEB

Läkemedelsfonder med ett förvaltningsansvar på 10 miljarder SEK. 2000-2002 Partner på riskkapitalbolaget HealthCap. Sedan 2002 konsultverksamhet inom riskkapitalfinansiering i bioteknologi. Studerat vårterminen 1978 vid Universitetet i Grenoble, Frankrike. Rest 1978 landvägen genom Venezuela, Colombia, Ecuador till Peru. Där arbetat som läkare i Pucallpa. Därefter rest vidare via Bolivia till Brasilien. Även gjort flera resor i Mellanamerika, USA och Canada. Under 80 - och 90 talet flertal resor till Thailand, Malaysia, Singapore, Hong Kong, Japan och Australien. Intressen: resor, konsthistoria och skidåkning.

Upptäcktsresande **Johan Ivarsson** har blivit invald som medlem #1262. Deltog i Expedition Sibirien Kolyma, 3500 km under tiden 15/7 2004 till 1/5 2005 tillsammans med Mikael Strandberg.

Arkitekt SAR **Lars Liedegran** har blivit invald som medlem #1260. Arkitekt SAR, utbildning

och studier vid konstfacks högskola. Berghs marknadsföring och reklam samt Beckmans Stockholm. Arkitektdesign specialiserad på hotell och restauranginredning, kryssningsfartyg typ Silja Line mm. Världen som arbetsfält. Konceptutveckling och design. Arbetat i Canada. Golfprojekt Dallas Texas, Ryssland Moskva, Spanien Val de Suma Golf Club, Belgien Pier Point Golf Club, Mallorca, Grekland, Turkiet, Gambia, Danmark, Norge och Finland. Intressen: resor, mycket golf, skidåkning längd och slalom, måla tavlor, matlagning, medlem i Gastronomisk Tasterie matlagarklubb.

Direktör **Lembit Vaks** har blivit invald som medlem #1256. Arbetat med exportförsäljning rest i Ryssland, Sibirien, Kamchatka, Australien, Nya Zeeland, Etiopien, Nordamerika, Island i samband med affärer, flugfiske och golf.

Björn Jensen har blivit invald som medlem #1259. VD och ägare till Regenta Presentreklam AB fram till 2002. Därefter ekonomisk

konsult. Under 1980-2002 resor till Kina, Taiwan och Hong Kong i arbetet. Övriga länder besökta i dessa trakter är Japan, Indonesien, Filipinerna och Singapore. I Afrika har Sydafrika, Zimbabwe, Senegal och Tunisien besökts. I Västindien Jamaica, Barbados, Guadeloupe och Dom. Republiken. Även USA och de flesta länderna i Europa. Intressen: resor, utforska och lära mig om nya länder, golf och lantställe från mitten av 1700-talet.

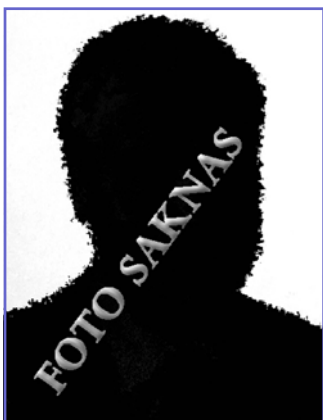
Verkst. Dir. **Lars Jacobi** har blivit invald som medlem #1263. Sedan 1998 ansvarar jag för det tyska dotterbolaget som jag hela tiden arbetat för. Idag från Stockholm med ansvar över de Nordiska länderna. Från 1999 har jag som VD i Sverige även ansvar för en av koncernens största kunder vilket gör att jag reser över hela världen. Perioden aug 1969 till juli 1971 studerade jag till textilingenjör i England. Under sep 1971 till april 1972 arbetade jag i Österrike. Från jan 1982 till juli samma år fick jag min utbildning inför min nya uppgift som VD för en tysk kemikoncerns dotterbolag i Sverige. Samma kemikoncern gav mig ansvaret under 7 år för Sydamerika, där jag var bosatt i Brasilien där vi har vår fabrik 1991 - 1998. Har rest under hela mitt liv, och tror jag att jag besökt över 45 länder, en av de mest intressantaste platserna jag besökt är Galapagosöarna. Intressen: segling, golf, tennis, jogging och skidåkning tillsammans med min familj och våra resor. Ett nytt

NYA MEDLEMMAR

intresse är också jakt sedan 2 år. Något jag lagt ner mycket tid på för att det engagerar mig starkt är att arbeta med ungdomsutbytet mellan länder inom Rotary.

Jur. kand. **Per Wesslau** har blivit invald som medlem #1261. Markadschef, areachef, VD inom Astra senare AstraZeneca. Bott i Brasilien 1977-1981, Singapore 1984-1989 och Turkiet 1998-2004. Intressen: konst, historia, antikviteter och golf.

Docent **Martin Jakobsson** har blivit invald som medlem #1264. Docent i maringeologi och geofysik, författare och medförfattare till 21 vetenskapliga peer-review artiklar, 20 rapporter och konferansproc., 4 kartor eller CDs, 5 populärvetenskapliga artiklar, 2 bokkapitel, 46 abstracts sedan 1998. Förövrigt, författare till en rad researtiklar. 1995: Expedition runt Svalbard med R/V Jan Mayen; 1996: Expedition med R/V Aranda till Weddellhavet, Antarktis (drygt 3 mån inkl. vistelse i Sydafrika); 1996: Expedition till

centrala Arktiska oceanen med isbrytaren Oden (drygt 2 mån); 1999-2003: Ett flertal kortare expeditioner till bl.a. Skagerrak, Östersjön, och områden kring New Hampshire; 2003: Expedition till Chukchi Borderland norr om Alaska i Arktiska oceanen; 2004: Expedition för att borra vid Nordpolen med isbrytarna Oden och Sovietsky Soyuz och fartyget Vidar Viking. Var på Nordpolen 1996 och 2004. Bosatt i New Hampshire 2000-2004. Mellan 1985 och 1992 reste jag ca 4-6 mån/år (Kanarieöarna/Hawaii/Europa/Karibien/Nord-, Sydafrika mm), arbetade då som frilansfotograf. Forskning: Maringeologi och geofysik samt paleocenografi/paleoklimatologi med Arktis som specialområde Övrigt: Surfing, skidåkning, foto

Verkst. Dir. **Thomas Westgerd** har blivit invald som medlem #1258. Anställd som VD/Koncernchef i olika företag sedan 1977. Bosatt i Brasilien 1977-79, under denna period ett antal resor runt om i Sydamerika. Från 1973 och fram till dagens datum ett stort antal besök i USA och Canada med bl.a. styrelseuppdrag och anställning i USA. Har vid ett flertal tillfällen besökt olika länder i Asien. Ur alla reseminnen så framträder relativt starkt ett besök i Albanien 1981, så nära Sverige, men så annorlunda. Intressen: resor, nya mål med nya kulturer, golf och vinteraktiviteter.

HYLLNINGAR

Sedan föregående Travlar-Nytt gratulerar vi:

- ☺ Clas C. Herlin 90 år
- ☺ Bertil Falck 80 år
- ☺ Lars Hambræus 80 år
- ☺ Jan Beck-Friis 75 år
- ☺ Gunnar Bergström 70 år
- ☺ Claes Nordström 70 år
- ☺ Arne O. Olsson 70 år
- ☺ Bengt Tillberg 70 år
- ☺ Eric Ager 65 år
- ☺ Ulf Christenson 65 år
- ☺ Gustav Rennerfelt 65 år
- ☺ Arne Rudler 65 år
- ☺ Helge Backlund 60 år
- ☺ Lars Fredriksson 60 år
- ☺ Thomas Westgerd 60 år
- ☺ Gunnar Brandberg 50 år
- ☺ Claes Löfgren 50 år

FÖDELSEDAGAR

OKTOBER

- 01 Lars-Olov Plyhr 76 år
- 03 **Hans-Eric von der Groeben 60 år**
- 03 Arnold Wernersson 48 år
- 05 Rolf E Ericsson 68 år
- 05 Anders Hovemyr 53 år
- 06 Anders Tehler 58 år
- 10 Curt Stjernlöf 79 år
- 12 Jan Berg 46 år
- 13 Martin Jakobsson 39 år
- 15 Carl-Gustav Groth 72 år
- 17 Peter Wik 44 år
- 18 Petter Sandgren 79 år
- 18 Patrik Eriksson 38 år
- 21 Peter Kurlandsky 61 år
- 29 Hans Abrahamsen 89 år
- 30 Olle Höök 87 år
- 31 Björn Lundberg 59 år

NOVEMBER

- 01 **Peter Hanneberg 55 år**
- 02 Christer Zetterberg 64 år
- 03 Erik Reutersvärd 58 år
- 03 Agne Sandberg 53 år
- 07 Olof H Erlandsson 79 år
- 09 Dick Mathiasson 77 år
- 11 Ragnar L Fridman 63 år
- 11 Thomas Rehnqvist 58 år

FÖDELSEDAGAR

NOVEMBER

- 12 Michaël Berglund 63 år
- 14 Kent Wallstedt 36 år
- 21 Bengt-G. Kronstam 54 år
- 26 Melker Ghazala 73 år
- 27 Bertel Thomé 73 år
- 27 Kent Linneroth 63 år

DECEMBER

- 01 Torsten Bergenholtz 73 år
- 01 Bruno Helgesson 62 år
- 02 Lage Wernstedt 89 år
- 03 Gunnulf Björkman 79 år
- 05 Mats Eriksson 41 år
- 06 Johan W Paues 92 år
- 06 Anders Björck 59 år
- 07 Erik J. Ehn 78 år
- 08 Olle Eklblom 76 år
- 08 Sven-Harry Karlsson 74 år
- 08 **Jan Hartzell 65 år**
- 09 Gustaf Bergenstråhle 63 år
- 09 Carl-Henrik Folstad 49 år
- 13 Lars-Henrik Ottoson 83 år
- 14 Olof Schönander 82 år
- 16 Owe Sandin 59 år
- 17 Lars Wesslau 67 år
- 17 Björn Lönnqvist 61 år
- 17 Kurt Haas 59 år
- 18 Gudmund Nanneson 61 år
- 19 Anders Alkenius 67 år
- 19 Tom Allerbrand 64 år
- 22 Bernt Duhs 83 år
- 24 Uno Grönkvist 71 år
- 24 Tommy Klatzkow 63 år
- 25 Sven Johansson 77 år
- 26 Lennart Rehnqvist 93 år
- 27 Lars G. Leijon 61 år
- 28 Jarl Wennerholm 63 år
- 28 Johan Ivarsson 22 år

IM MEMORIAM

Överstelöjtnant **Gunnar Fagræus** invald 1973, avled den 15 augusti. Han reste bl.a. i Nordafrika, Zaire, Mellersta Östern, Pakistan, Indien, Thailand, Fjärran Östern, USA, Brasilien, Peru, Hawaii, Korea. De flesta länderna har varit i FN-tjänst. De senaste åren hade han svårt att delta på Travellers Club möten, men under många år hade han en stor glädje av att vara medlem.

Travellers Club beklagar förlusten.

